

Regeringens proposition

1987/88: 101

om lag om brandfarliga och explosiva varor

Prop.
1987/88: 101

Regeringen förelägger riksdagen vad som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 3 mars 1988 för de åtgärder och ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Thage G Peterson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lag om brandfarliga och explosiva varor, som skall ersätta det nu gällande regelsystemet på området. Detta uppfyller inte dagens krav på ett modernt och lättillgängligt regelsystem. Skyddsprinciperna och kraven i den nya lagen är dock i huvudsak desamma som enligt nuvarande regler.

Den föreslagna uppläggningsen av regelsystemet följer i stort sett den modell enligt vilken lagen (1985:426) om kemiska produkter är utformad. Den nya lagen innehåller i huvudsak allmänna krav som ger uttryck för skyddsprinciperna, erforderliga bemyndiganden samt vissa administrativa bestämmelser. För att gränsdragningen gentemot andra lagstiftningsområden skall bli klarare, har det uttryckligen angivits i förslaget, att syftet med lagen är att förhindra att brandfarliga och explosiva varor vållar brand eller explosion och att förebygga skador genom brand eller explosion. Åtgärder för att förebygga andra skador som kan uppkomma vid hanteringen av dessa varor skall således regleras genom annan för ändamålet avsedd lagstiftning.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1989.

Den i propositionen föreslagna nya lagen innebär att sprängämnesinspektionen får nya arbetsuppgifter. Därför bör inspektionen få en viss resursförstärkning. Sprängämnesinspektionen bör vidare få möjlighet att från och med budgetåret 1988/89 arbeta utifrån en treårig budgetram.

1 Förslag till

Lag om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs följande

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller hantering och import av brandfarliga och explosiva varor.

Lagens syfte är att hindra att sådana varor orsakar brand eller explosion som inte är avsedd samt att förebygga och begränsa skador på liv, hälsa eller egendom genom brand eller explosion vid hantering av sådana varor.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka varor som på grund av sina egenskaper eller sin sammansättning eller av annan orsak skall anses utgöra brandfarliga eller explosiva varor.

3 § Med hantering avses i denna lag tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, förstöring, saluförande, underhåll, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden.

4 § Lagen gäller inte sådan transport av brandfarliga eller explosiva varor som omfattas av lagen (1982:821) om transport av farligt gods.

I lagen (1985:426) om kemiska produkter finns bestämmelser avsedda att förebygga andra skador än sådana som kan uppkomma genom brand eller explosion vid hantering av brandfarliga eller explosiva varor. Bestämmelser om skyldighet för arbetsgivare och arbetstagare att vidta skyddsåtgärder mot skador som kan uppkomma genom brand eller explosion vid hantering av brandfarliga eller explosiva varor finns i arbetsmiljölagen (1977:1160). I räddningstjänstlagen (1986:1102) finns bestämmelser om skyldighet för ägare eller innehavare av byggnad eller andra anläggningar att vidta olycks- och skadeförebyggande åtgärder vid brand.

I fråga om sprängning och fyrverkeri inom område med detaljplan, inom vilken kommunen är huvudman för allmänna platser, finns bestämmelser i 6 § allmänna ordningsstadgan (1956:617).

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpning i fråga om viss vara eller viss hantering eller import.

Skyldigheter vid hantering av brandfarliga och explosiva varor

6 § Byggnader och andra anläggningar där brandfarliga eller explosiva varor hanteras samt anordningar för hantering av sådana varor skall vara inrättade så att de är betryggande från brand- och explosionssynpunkt och förlagda på sådant avstånd ifrån omgivningen som behövs med hänsyn till hanteringen. Detta gäller också områden med sådana byggnader, anläggningar och anordningar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att byggnaderna, anläggningarna, anordningarna och områdena skall omfattas av särskilda krav. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att sådana byggnader,

anläggningar och anordningar inte får användas, saluhållas eller säljas om de inte efter kontroll genom teknisk provning, besiktning eller annan undersökning har befunnits vara betryggande från skydds synpunkt.

7 § Den som hanterar brandfarliga eller explosiva varor skall vidta de åtgärder och de försiktighetsmått som behövs för att förhindra brand eller explosion som inte är avsedd och för att förebygga och begränsa skador på liv, hälsa eller egendom genom brand eller explosion.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om sådana åtgärder och försiktighetsmått.

8 § Den som bedriver yrkesmässig verksamhet, i vilken ingår hantering av brandfarliga eller explosiva varor, skall ha den kompetens eller tillgång till den kompetens som behövs med hänsyn till hanterings omfattning och varornas egenskaper. Detta gäller också den som hanterar brandfarliga eller explosiva varor i större mängd.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om sådan kompetens.

9 § Den som bedriver verksamhet, i vilken ingår yrkesmässig hantering av brandfarliga eller explosiva varor, skall se till att det finns tillfredsställande utredning om riskerna för brand eller explosion i verksamheten och om de skador som därvid kan uppkomma.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om sådan utredning.

10 § Den som tillverkar, importerar eller överlåter brandfarliga eller explosiva varor skall genom märkning eller på annat sätt lämna de uppgifter som är av betydelse från brand- och explosionssynpunkt (varuinformation).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om varuinformation.

Tillstånd m. m.

11 § Den som hanterar eller importerar explosiva varor och den som yrkesmässigt eller i större mängd hanterar brandfarliga varor skall ha tillstånd till det.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får om det behövs från brand- eller explosionssynpunkt meddela föreskrifter om att annat särskilt krav skall gälla för hantering eller import av brandfarliga eller explosiva varor.

12 § Är det av särskild betydelse från brand- eller explosionssynpunkt, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förbjuda hantering eller import av en brandfarlig eller explosiv vara.

13 § Byggnadsnämnden prövar frågor om tillstånd beträffande brandfarliga varor. Polismyndigheten eller sprängämnesinspektionen prövar enligt vad regeringen närmare föreskriver frågor om tillstånd beträffande explosiva varor.

14 § Tillstånd skall begränsas till viss tid och innehålla de villkor som kan förutses vara erforderliga från brand- och explosionssynpunkt under tillståndets giltighetstid.

Om det behövs från brand- eller explosionssynpunkt får tillståndsmyn-

digheten under tillståndets giltighetstid föreskriva att nya eller ändrade villkor skall gälla för tillståndet.

Prop. 1987/88:101

15 § Ett tillstånd får återkallas, om

1. bestämmelse i lagen eller föreskrift som meddelats med stöd av denna eller villkor som uppställts med stöd av 14 § i något väsentligt avseende inte iakttas, eller
2. det i annat fall är av väsentlig betydelse från brand- eller explosionssynpunkt.

Tillsyn

16 § Sprängämnesinspektionen utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av denna lag samt de föreskrifter och villkor som meddelats med stöd av lagen.

På det lokala planet utövas tillsynen, om inte regeringen föreskriver annat, av kommunens räddningsnämnd i fråga om brandfarliga varor och av polismyndigheten i fråga om explosiva varor.

17 § En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

18 § En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs i enskilda fall för att denna lag eller föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Om någon underlåter att iaktta vad som har angivits i ett föreläggande eller ett förbud enligt första stycket, får en tillsynsmyndighet förordna om rättelse på hans bekostnad. Finns förutsättningar att meddela ett föreläggande eller förbud, får ett sådant förordnande ges utan att föreläggande eller förbud meddelats, om tillsynsmyndigheten med hänsyn till risken för allvarliga skador eller av andra särskilda skäl finner att rättelse bör ske utan dröjsmål.

19 § För tillsyn enligt denna lag har en tillsynsmyndighet rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen av brandfarliga och explosiva varor och får göra undersökningar och ta prover. För uttaget prov betalas inte ersättning.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för tillsynen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en tillsynsmyndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov.

Avgifter

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för statliga myndigheters verksamhet enligt denna lag.

Kommunfullmäktige får meddela föreskrifter om sådana avgifter för kommunala myndigheters verksamhet.

Ansvar m. m.

21 § Den som

1. med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 7 §,
2. med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot 11 § första stycket eller mot

föreskrift, villkor eller förbud som har meddelats med stöd av 6–12 eller 14 §§, eller

3. med uppsåt eller av oaktsamhet underlåter att efterkomma en begäran enligt 17 §

döms till böter eller fängelse i högst ett år.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Till ansvar enligt första stycket döms inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken eller enligt lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

22 § Den som har överträtt vitesföreläggande eller vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

23 § Den som med uppsåt eller av oaktsamhet lämnar oriktig uppgift om förhållande av betydelse i en ansökan eller annan handling som avges enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen döms till böter.

24 § Brandfarliga eller explosiva varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av varorna samt utbytet av sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

Om en brandfarlig eller explosiv vara förklaras förverkad, får även varans förpackning förklaras förverkad.

25 § Anordningar för hantering av brandfarliga eller explosiva varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av anordningarna skall förklaras förverkade, om den brottsliga gärningen har medfört uppenbar risk för en betydande skada genom brand eller explosion och förverkande inte är uppenbart oskäligt.

Om en anordning förklaras förverkad, får även anordningens innehåll och förpackning förklaras förverkade.

Sekretess

26 § Den som har tagit befattning med ett ärende som avses i denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han därvid erfarit om någons affärs- eller driftförhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

Överklagande m. m.

27 § Byggnadsnämndens beslut i tillståndsärenden får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos kammarrätten. Sprängämnesinspektionen får överklaga byggnadsnämndens beslut om tillstånd.

Polismyndighetens beslut i tillståndsärenden får överklagas hos sprängämnesinspektionen. Inspektionens beslut får inte överklagas.

Sprängämnesinspektionens beslut i tillståndsärenden, som inspektionen har prövat som första instans, får överklagas hos kammarrätten.

28 § Polismyndighetens och räddningsnämndens beslut i tillsynsärenden får överklagas hos sprängämnesinspektionen. Inspektionens beslut får inte överklagas.

Sprängämnesinspektionens beslut i tillsynsärenden och i övriga ärenden

som inspektionen prövar som första instans får överklagas hos kammarrätten.

Prop. 1987/88: 101

Beslut om föreskrifter som avses i 8 kap. regeringsformen och som har meddelats med stöd av bemyndigande enligt denna lag får inte överklagas.

29 § I beslut enligt 14 § andra stycket om nya eller ändrade villkor, enligt 15 § om återkallelse av tillstånd och enligt 18 § om föreläggande, förbud eller rättelse får förordnas att beslutet skall gälla med omedelbar verkan.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989, då lagen (1975:69) om explosiva och brandfarliga varor skall upphöra att gälla.
2. Om det i lag eller annan författning hänvisas till bestämmelser som ersätts genom bestämmelserna i den nya lagen, skall i stället de nya bestämmelserna tillämpas.
3. Ett beslut om föreskrifter, godkännande, tillstånd, medgivande eller undantag som har meddelats med stöd av äldre bestämmelser skall anses meddelat med stöd av motsvarande bestämmelser i den nya lagen, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver något annat.
4. I fråga om tillstånd som enligt äldre bestämmelser har meddelats att gälla tills vidare får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldighet för tillståndshavaren att göra anmälan hos viss myndighet. Iakttas inte föreskriven anmälnings-skyldighet skall tillståndet anses ha upphört att gälla.

Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap. 7 §

Nuvarande lydelse enligt prop. 1986/87:151

Sekretess gäller i verksamhet, som bedrivs av annan än statlig myndighet och som består i tillsyn eller stödverksamhet med avseende på näringslivet, för uppgift om

1. enskilda affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs,
2. andra ekonomiska eller personliga förhållanden för den, som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för tillsyns- eller stödverksamhet som avses i denna paragraf.

Motsvarande sekretess gäller hos kommunal myndighet i ärende om tillstånd till hantering av brandfarliga varor. Sekretessen gäller dock inte beslut i sådant ärende.

Regeringen kan för särskilt fall förordna om undantag från sekretessen enligt första stycket 1, om den finner det vara av vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

¹ Lagen omtryckt 1988:9.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 mars 1988

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Sigurdsen, Hjelm-Wallén, Peterson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Johansson, Hulterström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén.

Föredragande: statsrådet Peterson

Proposition om lag om brandfarliga och explosiva varor

1 Inledning

Hantering av de brandfarliga och explosiva varorna regleras i föreskrifter på flera olika nivåer. I lagen (1975:69) om explosiva och brandfarliga varor finns i huvudsak bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter om tillverkning, handel, hantering, förvärv, överlåtelse, transport eller import av varorna. Sådana föreskrifter finns i förordningen (1949:341) om explosiva varor och i förordningen (1961:568) om brandfarliga varor samt i tillämpningsföreskrifter till förordningarna. Båda förordningarna har beslutats efter riksdagens hörande. Inom försvarsmakten finns särskilda bestämmelser i fråga om hanteringen av dessa varor i förordningen (1957:232) om explosiva varor för försvarets behov, m. m. och i förordningen (1962:500) om brandfarliga varor som omhänderhas av försvarsmakten, m. m.

De gällande författningarna är av äldre datum. Lagen tillkom som en följd av den nya regeringsformens krav på särskilda bemyndiganden i lag för att meddela bl. a. föreskrifter som innebär åligganden för enskilda.

Det nuvarande regelsystemet utgörs således av fyra äldre förordningar, en i efterhand tillskapad lag samt tillämpningsföreskrifter till förordningarna. Detta regelsystem har med tiden blivit allt svårare att överblicka såväl för berörda myndigheter som för näringslivet och kan inte anses uppfylla dagens krav på ett modernt regelsystem.

Det finns varor som, utan att omfattas av gällande regler om brandfarliga och explosiva varor, kan vålla brand eller explosion. Som exempel kan nämnas sådana varor som utvecklar brandfarlig gas vid kontakt med vatten och sådana oxiderande och självantändande ämnen som kan medföra brand- eller explosionsrisk.

Med stöd av regeringens bemyndigande den 7 november 1985 tillkallade chefen för industridepartementet en särskild utredare (kammarrättslagmannen Björn Rydholm) med uppgift att förenkla det gällande regelverket och att föreslå regler för hanteringen av de varor, som för närvarande inte inryms i regelsystemet. Enligt direktiven (Dir 1985:5) skulle utredaren med bibehållna krav på skyddsnivåer lämna förslag till ett modernt och

lättillgängligt regelsystem. Därvid skulle särskilt möjligheterna till förenklingar och avregleringar uppmärksammas liksom möjligheterna till samordning med annan berörd lagstiftning och behovet av internationell harmonisering.

Utredaren överlämnade i maj 1987 sitt betänkande (Ds I 1987:4) Ny lagstiftning om brandfarliga och explosiva varor. Betänkandet har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels utredningens sammanfattning av betänkandet som *bilaga 1*, dels utredningens lagförslag som *bilaga 2*, dels ock en förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena som *bilaga 3*.

Regeringen beslutade den 4 februari 1988 att inhämta lagrådets yttrande över inom industridepartementet upprättade förslag till lag om brandfarliga och explosiva varor samt lag om ändring i sekretesslagen (1980:100). De till lagrådet remitterade lagförslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4* och lagrådets yttrande över förslagen som *bilaga 5*.

Lagrådet har i sitt yttrande (bilaga 5) i allt väsentligt godtagit förslagen i sak utom i fråga om den föreslagna punkten 4 i övergångsbestämmelserna till det till lagrådet remitterade förslaget med lag om brandfarliga och explosiva varor. Lagrådet har avstyrkt denna punkt i övergångsbestämmelserna, eftersom det enligt lagrådets mening framstår som alltför ingripande gentemot tillståndshavarna att utan prövning utsläcka giltigheten av de tillstånd som enligt de äldre bestämmelserna har meddelats att gälla tills vidare. Beträffande några paragrafer har lagrådet föreslagit ändringar och kompletteringar av i huvudsak förtydligande karaktär. Lagrådet har också föreslagit att två paragrafer i det remitterade förslaget byter plats och vidare att två paragrafer om avgifter i det remitterade lagförslaget sammanslås till en paragraf och att den lucka som därigenom uppkommer i paragrafföljden fylls ut genom att ett stycke i 22 § i det remitterade förslaget avskiljs som en ny paragraf.

Lagrådet har slutligen föreslagit att en bestämmelse om verkställighet av beslut enligt lagen införs. I fråga om punkten 4 i övergångsbestämmelserna har lagrådet förordat en ordning med anmälningsskyldighet för innehavare av inte tidsbegränsade tillstånd. Jag finner att detta förslag är tillräckligt i förhållande till syftet med den föreslagna ordningen i remissen och vidtar den av lagrådet förordade ändringen. Jag har således inte haft något att erinra mot lagrådets förslag och har, med några språkliga avvikelser, vidtagit de ändringar och kompletteringar som lagrådet föreslagit.

2 Föredragandens överväganden och förslag

2.1 Allmänna utgångspunkter för en ny lag om brandfarliga och explosiva varor

2.1.1 Gällande reglering och dess bakgrund

Förfaranden med brandfarliga och explosiva varor regleras på flera olika författningsnivåer. Lagen (1975:69) om explosiva och brandfarliga varor

tillkom i samband med regeringsformens ikraftträdande och innehåller i huvudsak nödvändiga bemyndiganden samt vissa bestämmelser om ingrepp i enskildas förhållanden, t. ex. om myndigheters rätt till tillträde för att utöva tillsyn, bestämmelser om ansvar och om förverkanden m. m. Bemyndigandena ger regeringen rätt att meddela föreskrifter som gäller tillverkning, handel, hantering, förvärv, överlåtelse, transport, införsel eller som i övrigt är påkallade från säkerhetssynpunkt. Genom att föreskrifterna skall vara påkallade från säkerhetssynpunkt antyds syftet med lagen.

Vad som avses med explosiva resp. brandfarliga varor och hur de skall hanteras anges i förordningen (1949:341, omtryckt 1977:361) om explosiva varor (FEV) och i förordningen (1961:568, omtryckt 1984:196) om brandfarliga varor (FBV). Som jag tidigare redovisat är båda förordningarna beslutade efter riksdagens hörande.

Med explosiva varor avses huvudsakligen sådana varor som består av eller innehåller explosiva eller pyrotekniska ämnen. Dessa varor indelas dels i huvudslagen sprängämnen, krut, ammunition, tändmedel och pyrotekniska ämnen, dels i olika transportklasser (A-E) som utgår från hur farliga de olika varorna är.

En grundläggande bestämmelse i FEV är att endast sådana explosiva varor som har godkänts av sprängämnesinspektionen (SÄI) får tillverkas eller innehas inom riket eller införas till riket. I FEV bestäms säkerhetskrav och skyddsnivå. Det finns detaljerade bestämmelser om olika förfaranden med varorna, nämligen tillverkning (2 kap.), handel (4 kap.), innehav, förvärv och förvaring (5 kap.) samt import (7 kap.). Bestämmelserna innehåller dels krav på tillstånd för de olika förfarandena, dels krav på hur den angivna verksamheten skall bedrivas för att anses vara betryggande från skyddssynpunkt.

Tillståndsmyndigheter i fråga om de explosiva varorna är länsstyrelse resp. polismyndighet. Bestämmelserna går i huvudsak ut på att länsstyrelsen meddelar tillstånd för att få tillverka explosiva varor medan polismyndigheten meddelar de nödvändiga tillstånden för att få inneha eller bedriva handel med varorna.

Den allmänna tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna utövas av länsstyrelsen med biträde av polisen och, i fråga om tillverkning, SÄI.

Till brandfarliga varor hänförs enligt FBV, dels gaser som kan antändas och brinna i luft vid +21°C (brandfarliga gaser), dels varor i flytande eller halvfast form med en flampunkt av lika med eller lägre än +55°C samt dieselbrännolja och eldningsolja (brandfarliga vätskor), dels andra varor i den mån regeringen föreskriver det. Från tillämpningsområdet finns vissa undantag. Så t. ex. undantas varor som omfattas av förordningen om explosiva varor. Brandfarliga varor som ingår i fordons bränslebehållare samt vissa brandfarliga vätskor som är blandbara med vatten är undantagna från några av de gällande bestämmelserna.

Även i FBV finns bestämmelser om de säkerhetskrav och den skyddsnivå som skall gälla vid befattningen med dessa varor. FBV innehåller också detaljerade skyddsbestämmelser och tillståndskrav om förvaring (18–29 §§), hantering (30–35 §§), transport i rörledning (36–39 §§) samt

försäljning (43–47 §§) av varorna. Byggnadsnämnden meddelar tillstånd till hanteringen av de brandfarliga varorna, medan det ankommer på SÄI att utöva tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna under medverkan av räddningsnämnden.

Sedan den 1 juli 1981 har SÄI det centrala myndighetsansvaret för tillämpningen av bestämmelserna om explosiva och brandfarliga varor. Enligt förordningen (1981:499) med instruktion för sprängämnesinspektionen åligger det SÄI särskilt att meddela föreskrifter och anvisningar om dessa varor. SÄI skall dessutom lämna de övriga myndigheterna tekniskt biträde och dessutom hjälpa allmänheten med råd och anvisningar.

Som tidigare angivits finns det särskilda bestämmelser för brandfarliga och explosiva varor inom försvaret.

Förordningen (1957:232) om explosiva varor för försvarets behov, m. m. tillämpas i stället för FEV på explosiva varor inom försvarsmaktens och civilförsvarets fabriker, verkstäder, forskningsanstalter och förråd samt på explosiva varor som tillhör staten och är avsedda för försvarsmaktens och civilförsvarets behov. Skyddsnivån är densamma som i FEV. Den viktigaste skillnaden är att i bestämmelserna för försvarsmakten saknas krav på tillstånd för att få hantera de explosiva varorna. Förordningen (1962:500) om brandfarliga varor som omhänderhas av försvarsmakten, m. m. innehåller främst vissa bemyndiganden för den centrala förvaltningsmyndigheten inom försvarsmakten, som är försvarets materielverk, och utgör ett komplement till FBV.

2.1.2 Utredarens uppdrag och förslag

Reglerna om explosiva och brandfarliga varor har tillkommit vid olika tidpunkter och med delvis olika utgångspunkter. De skiljer sig ifrån varandra i fråga om uppläggning, terminologi och innehåll. Förordningarna innehåller dels allmänna bestämmelser som lägger fast den skyddsnivå som skall gälla vid hanteringen av de farliga varorna, dels föreskrifter som är i hög grad detaljerade och rör förhållanden av utpräglat teknisk natur. Innehållet i dessa förordningar blir redan av detta skäl svårtillgängligt. Som tidigare angivits tillkom lagen, som trädde i kraft den 1 januari 1975, efter de båda förordningarna i samband med att regeringsformen trädde i kraft. Tillämpningsföreskrifter har utfärdats, förutom av SÄI, av andra myndigheter, som tidigare har varit föreskrivande myndigheter, såsom kommerskollegium och statens industriverk. Dessa föreskrifter har därför publicerats i ett flertal författningssamlingar. Resultatet av det nu redovisade regelsystemet har blivit ett detaljrikt, otidsenligt och inte alltid sammanhängande regelsystem, som med tiden har blivit allt svårare att överblicka både för statliga och kommunala myndigheter och för näringslivet. Utredaren har haft i uppdrag att lämna förslag till ett modernt och lättillgängligt regelsystem, med bibehållande av skyddsnivåerna.

Genom ett regeringsbeslut den 11 mars 1982 fick SÄI i uppdrag att kartlägga förekomsten av sådana varor som utvecklar brandfarlig gas vid kontakt med vatten och sådana oxiderande och/eller självantändande ämnen som kan medföra brand- eller explosionsrisk men som enligt nuva-

rande regler inte utgör brandfarliga eller explosiva varor. I april 1985 överlämnade SÄI rapporten Brandskapande varor, som innehöll ett förslag till en fristående reglering av sådana varor. Remissbehandlingen av rapporten tillstyrkte en reglering men avvisade förslaget om ett fristående regelsystem. Utredaren fick därför i uppdrag att med utgångspunkt i SÄI:s rapport och de avlämnade remissvaren utarbeta regler för hanteringen av dessa varor.

Utredaren avlämnade i maj 1987 sitt betänkande (Ds I 1987:4) Ny lagstiftning om brandfarliga och explosiva varor, som har remissbehandlats under hösten 1987. I betänkandet föreslås att en ny lag om brandfarliga och explosiva varor ersätter den nuvarande lagen. Den föreslagna lagen innehåller huvudsakligen bestämmelser av översiktlig karaktär. Den inleds med bestämmelser om lagens syfte och tillämpningsområde. Vidare innehåller den bestämmelser om skyddsprinciper för hanteringen av varorna, regler om tillstånd och tillsyn av lagens efterlevnad samt bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter för tillämpningen av lagen. Slutligen finns bestämmelser om avgifter, ansvar, överklagande och sekretess. Syftet med den nya lagen skall vara att förhindra att brandfarliga och explosiva varor vållar brand eller explosion samt att förebygga och begränsa skador på liv, hälsa eller egendom genom brand eller explosion vid hantering av sådana varor. Den föreslagna regleringen omfattar således enbart brand- och explosionsrisken med varorna till skillnad från nuvarande lag som även innefattar vissa miljörisker. Lagen avses bli tillämplig på hantering och import av brandfarliga och explosiva varor. I jämförelse med den nuvarande ordningen utvidgas varuområdet brandfarliga varor. Utredaren föreslår därvid att vissa varor, som hittills varit oreglerade, skall räknas som brandfarliga varor. Samma bestämmelser föreslås alltså gälla för dessa varor som för de varor som hittills räknats till de brandfarliga varorna. Som en sammanfattande benämning på alla förfaranden med brandfarliga och explosiva varor som kan komma i fråga inför utredaren begreppet hantering.

Utredarens förslag tillstyrks i sina huvuddrag av de flesta remissinstanserna. Några remissinstanser har invändningar mot tekniska detaljer i de framlagda förslagen och har också i flera fall lämnat alternativa förslag till lösningar. Detta gäller bl. a. SÄI, räddningsverket, arbetarskyddsstyrelsen, rikspolisstyrelsen samt polismyndigheten i Stockholm.

2.1.3 Allmänt om mitt förslag

På grund av de risker som är förenade med hanteringen av brandfarliga och explosiva varor måste sådan hantering kringgärdas med stränga skyddsbestämmelser. Såväl utredningens som remissinstansernas inställning visar att en reglering är nödvändig och att det materiella innehållet i och tillämpningen av den gällande regleringen väl har svarat mot kontrollbehovet. De gällande bestämmelserna har dock varit onödigt svåröverskådliga och otillgängliga av de skäl som jag tidigare har angivit. Krångliga regler av äldre modell förenat med varornas farlighet har också medfört att nya regler kunnat tillkomma utan att man upphävt äldre, eventuellt föråldrade,

bestämmelser, eftersom man inte har haft någon säker uppfattning om de äldre bestämmelsernas räckvidd. Det nuvarande regelsystemet är inte bara detaljrikt utan brister också i sammanhang.

I utredarens uppdrag ingick också att särskilt uppmärksamma möjligheter till förenklingar och avregleringar. En viss detaljeringsgrad har varit nödvändig för att bibehålla de nuvarande skyddsnivåerna. Jag har dock med tillfredsställelse konstaterat att utredarens förslag innehåller ett regelsystem som i jämförelse med det nuvarande har en förenklad och mer systematisk uppläggning samt ett enklare språk. Att lagen har ett allmänt innehåll och de tekniska detaljbestämmelserna återfinns på samma nivå innebär, att det blir lättare att få en överblick över de gällande bestämmelserna. De blir därmed också lättare att återfinna. Gränsdragningen gentemot andra lagstiftningsområden blir också klarare genom att syftet med den föreslagna lagen uttryckligen finns angivet. Jag har således funnit att utredarens förslag är väl ägnat att läggas till grund för ny lagstiftning. I vissa hänseenden har jag dock tagit intryck av remissinstansernas invändningar och synpunkter.

Utöver den nya lagen om brandfarliga och explosiva varor föreslår jag, efter samråd med chefen för justitiedepartementet, en ändring i sekretesslagen (1980:100). Syftet är att åstadkomma sekretess hos byggnadsnämnden i vissa tillståndsärenden.

I det följande kommer jag att närmare gå in på de olika förslagen och därvid behandla frågorna om

- den nya lagens syfte och uppbyggnad (avsnitt 2.2),
- den nya lagens förhållande till annan lagstiftning (avsnitt 2.3),
- den nya lagens tillämpningsområde (avsnitt 2.4),
- de grundläggande skyddsprinciperna (avsnitt 2.5),
- den centrala myndighetens namn (avsnitt 2.6).

Vidare avser jag behandla vissa anslagsfrågor (avsnitt 2.7).

2.2 Den nya lagens syfte och uppbyggnad

Mitt förslag: Lagens syfte är att förhindra att de brandfarliga och explosiva varorna vållar brand eller explosion samt att förebygga och begränsa skador genom brand eller explosion vid hanteringen av sådana varor.

Den nya lagens innehåll begränsas till generellt utformade bestämmelser som innehåller grundläggande skyddsprinciper, de erforderliga bemyndigandena samt vissa administrativa bestämmelser.

Utredarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag. •

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker utredarens förslag.

Skälen för mitt förslag: Enligt utredarens förslag skall syftet med regleringen framgå av den nya lagen. I nuvarande lag och förordningar om explosiva och brandfarliga varor är syftet med regleringen inte klart angi-

vet utan framgång i stället indirekt av innehållet i bestämmelserna. Sålunda framgår det av 1 § första stycket lagen att regleringen sker från säkerhets-synpunkt samt av de olika bestämmelserna i förordningarna att syftet är att förebygga skador genom brand eller explosion. I FBV nämns också skador annorledes än genom brand (4 §). Med detta avses enligt förarbetena till förordningen (prop. 1961:173, s.31) skador på vattentäcker till följd av utflöde av brandfarliga vätskor, dvs. andra skaderisker i miljön än de som kan orsakas genom brand eller explosion.

Att syftet med nuvarande regler inte är tydligt angivet har medfört vissa svårigheter vad gäller avgränsningen till annan lagstiftning med delvis sammanfallande syfte. Det gäller t.ex. förhållandet till räddningstjänst-lagen (1986:1102) i fråga om förebyggande åtgärder mot brand samt i förhållande till lagen (1985:426) om kemiska produkter i fråga om åtgärder mot vattenförorening.

Jag delar därför utredarens uppfattning att syftet med regleringen måste klargöras. Syftet med lagen bör därvid preciseras till att förhindra att brandfarliga och explosiva varor vållar brand eller explosion samt att förebygga och begränsa skador på liv, hälsa eller egendom genom brand eller explosion vid hantering av sådana varor. Genom tillkomsten av lagen om kemiska produkter finns moderna regler för hantering av varorna från hälso- och miljöskyddssynpunkt. Därför bör regleringen av de miljörisker från brandfarliga och explosiva varor som gäller vattenförorening, t.ex. genom utflöde av petroleumprodukter, inte omfattas av lagen. I fortsättningen bör sådana regler meddelas med stöd av lagen om kemiska produk-ter. Den nya lagens syfte bör begränsas till de brand- och explosionsrisker som kan finnas för berörda personer eller berörd omgivning.

Vad gäller regelsystemets uppbyggnad är det enligt min mening nödvän-digt att hanteringen av de brandfarliga och explosiva varorna kringgärdas av stränga skyddsbestämmelser med hänsyn till de risker för såväl de personer som den omgivning som är berörda av en sådan hantering. För en effektiv och smidig tillämpning hos berörda statliga och kommunala myn-digheter måste regelsystemet utformas på ett sätt som uppfyller dagens krav. Detaljutformningen kommer liksom hittills att vara en uppgift för SÄI. Det är av vikt att nödvändigheten av bestämmelserna prövas och att utfärdade regler är tekniskt korrekta och bygger på en kompetent riskvär-dering. En omfattande hantering av brandfarliga och explosiva varor äger rum inom näringslivet. Inte minst för företagens skull bör regelsystemet vara överskådligt och lätt att tillämpa. Det betyder bl. a. att kostnadseffek-terna av reglerna skall vara förutsägbara.

Som jag tidigare redovisat har utformningen av de gällande bestämmel-serna uppenbara brister. Till svårtillgängligheten hör att detaljregler finns i författningar både på regerings- och myndighetsnivå. Att även regerings-förordningarna innehåller föreskrifter som är i hög grad detaljerade och rör förhållanden av utpräglad teknisk natur har framhållits som otidsenligt.

Jag delar utredarens uppfattning att lagen enbart skall innehålla grund-läggande bestämmelser av generell karaktär. Lagen föreslås således inne-hålla allmänna skyddsprinciper, bestämmelser om tillstånd och tillsyn av lagens efterlevnad, bestämmelser om avgifter och ansvar m. m. samt be-

myndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att utfärda ytterligare bestämmelser. Detaljbestämmelser av utpräglat teknisk karaktär bör utfärdas på myndighetsnivå där den tekniska kompetensen finns för att utfärda sådana bestämmelser.

De flesta remissinstanserna, t. ex. SÄI, statens räddningsverk, statens provningsanstalt, rikspolisstyrelsen, har funnit utredarens utformning av lagförslaget vara tillfredsställande och har också instämt i utredarens slutsats att det är lämpligt att de tekniska detaljbestämmelserna till stor del skall meddelas på myndighetsnivå. Två av remissinstanserna, riksrevisionsverket och Småföretagens Riksorganisation har avstyrkt det avgivna förslaget till uppbyggnad av lagen med hänvisning till att denna inte ger tillräckligt klara besked om vilka krav som kan komma att gälla i fråga om en viss hantering av de brandfarliga och explosiva varorna.

Det är enligt min mening angeläget att bestämmelser som ställer krav på enskilda är utformade så att det enkelt kan utläsas vad den enskilde har att iaktta. I flera sammanhang har det framförts kritik mot att ha en låg detaljeringsgrad i lagstiftningen, s. k. ramlagstiftning. Kritiken har pekat på att det blir svårt att överblicka regelbeståndet och dess effekter samt att riksdagen alltför mycket avhänder sig sin normgivningsmakt till förmån för regeringen och dess myndigheter.

Frågan om lagstiftningens detaljeringsgrad har vid ett flertal tillfällen varit föremål för riksdagens behandling (KU 1983/84:24 s. 13 ff. och 1986/87:13 s. 4 ff). I regeringens proposition Vissa grundlagsfrågor m. m. (prop. 1987/88:22 s.37) framhålls det att regeringen givetvis fortlöpande prövar frågan om hur författningar lämpligen bör utformas och därvid beaktar de omständigheter som har åberopats ovan. Föredragande statsråd konstaterar också att en ordning med hög detaljeringsnivå kan ha fördelar ur förutsebarhetssynpunkt men att den också kan vara förenad med nackdelar, eftersom verkligheten inte alltid låter sig beskrivas och regleras i detalj och ett visst utrymme för anpassning i tillämpningen ofta bör finnas. Frågan om hur detaljerat en lag bör utformas måste därför prövas noggrant utifrån de förutsättningar som föreligger i varje särskilt fall.

Vid en prövning av hur lagstiftningen om de brandfarliga och explosiva varorna bör vara utformad, måste utgångspunkten vara att åstadkomma en så säker hantering som möjligt. Det blir därvid nödvändigt att ha detaljbestämmelser av utpräglat teknisk natur. Den riskvärdering som också behövs i samband med ett föreskriftsarbete i fråga om dessa varor kräver också speciell teknisk kompetens. Denna kompetens finns redan nu framförallt hos SÄI, som därför i princip bör vara den myndighet som skall meddela de nödvändiga detaljbestämmelserna.

Jag vill också framhålla att bestämmelser med ett utpräglat tekniskt innehåll ofta kan komma att behöva ändras med hänsyn till den tekniska utvecklingen, nya insikter och rön m. m., vilket talar för att lagformen kan bli ett otympligt och snart nog oöverskådligt instrument. Jag finner därför att det i detta sammanhang är övervägande fördelar med att lagen enbart skall innehålla de grundläggande bestämmelserna och att detaljbestämmelserna meddelas på myndighetsnivå. Självfallet måste tidpunkten för lagens ikraftträdande bestämmas så att tidsutrymme finns att färdigställa de kom-

pletterande föreskrifter som är nödvändiga för lagens tillämpning och för företagen att vidta de åtgärder som kan komma att krävas till följd av den nya regleringen. Jag vill dock erinra om att några stora ändringar i sak inte förutsätts vara nödvändiga.

Jag vill slutligen också framhålla att den föreslagna lagstiftningen är uppbyggd på liknande sätt som regelsystemet inom vissa närliggande områden som t. ex. lagen om kemiska produkter och det förslag till ny strålskyddslag som nyligen har granskats av lagrådet.

2.3 Den nya lagens förhållande till annan lagstiftning

Mitt förslag: För att uppnå en klarare gränsdragning till olika närliggande lagstiftningsområden införs hänvisningar till viss annan lagstiftning i den nya lagen.

Utredarens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. Utredaren har också föreslagit att en upplysning om bestämmelserna i den nya lagen införs i arbetsmiljölagen och att ett tillägg görs i räddningstjänstlagen.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i allmänhet inget att invända mot utredarens förslag. Statens räddningsverk och arbetarskyddsstyrelsen har motsatt sig förslaget i fråga om räddningstjänstlagen resp. arbetsmiljölagen.

Skälen för mitt förslag: Som jag framfört tidigare skall den föreslagna lagstiftningen endast ha som syfte att förebygga skador genom brand eller explosion. Detta syfte anges uttryckligen i lagen. Åtgärder för att förebygga andra skador som kan uppkomma vid hantering av de brandfarliga och explosiva varorna skall regleras genom annan för ändamålet avsedd lagstiftning. Så skall t. ex. frågor om dessa varors miljöpåverkan regleras genom lagen om kemiska produkter. Gränsdragningen mellan lagen om brandfarliga och explosiva varor gentemot andra lagstiftningsområden blir härigenom klarare. En sådan gränsdragning ingår enligt min mening som en väsentlig del i ett förenklat regelsystem, särskilt som förhållandet mellan den nuvarande lagstiftningen om brandfarliga och explosiva varor och annan lagstiftning inte alltid är helt klart. För att göra detta förhållande tydligt bör i lagen särskilda hänvisningar till viss annan lagstiftning göras, som också kan vara tillämplig på hanteringen av brandfarliga och explosiva varor. Hänvisning bör göras till lagen om kemiska produkter, lagen (1982:821) om transport av farligt gods, arbetsmiljölagen (1977:1160), räddningstjänstlagen och allmänna ordningsstadgan (1956:617).

Lagen om kemiska produkter är tillämplig på hantering och import av kemiska ämnen och beredningar, vilket i princip omfattar även de brandfarliga och explosiva varorna. Denna lag är emellertid inte avsedd att reglera brand- och explosionsriskerna med de kemiska produkterna. Detta uttrycks i lagens 3 § där det föreskrivs att lagen om kemiska produkter enbart skall reglera de brandfarliga och explosiva varorna från hälso- och

miljöskyddssynpunkt. I den nya lagen bör anges att i lagen om kemiska produkter finns särskilda bestämmelser till skydd mot andra skador vid hantering av de brandfarliga och explosiva varorna än sådana som kan uppkomma genom brand eller explosion.

Lagen om transport av farligt gods innehåller bestämmelser till skydd mot skador vid transport av farligt gods. Härigenom innefattas enligt 2 § även brandfarliga och explosiva varor. I den nya lagen bör anges att den inte skall gälla i fråga om sådana transporter av brandfarliga och explosiva varor, som omfattas av lagen om transport av farligt gods.

Arbetsmiljölagen och gällande lag om explosiva och brandfarliga varor har utformats så att lagarna lappar över varandra. Arbetsmiljölagen tillämpas på hela arbetsmiljöområdet parallellt med förekommande speciallagstiftning. En upplysning bör införas i den nya lagen om de skyldigheter som enligt arbetsmiljölagen finns för arbetsgivare resp. arbetstagare att vidta skyddsåtgärder i samband med hanteringen av de brandfarliga och explosiva varorna. Utredaren har föreslagit att motsvarande upplysning om lagen om brandfarliga och explosiva varor införs i arbetsmiljölagen. Arbetarskyddsstyrelsen har i sitt yttrande avstyrkt detta förslag och anfört att en sådan hänvisning endast är ändamålsenlig om liknande hänvisningar sker till alla lagar som täcks av arbetsmiljölagens tillämpningsområde. En sådan uppräknig skulle enligt arbetarskyddsstyrelsen bli alltför omfattande för att vara praktisk, och det skulle dessutom vara svårt att dra gränsen för vad som skulle behöva tas med i en sådan uppräknig. Jag delar arbetarskyddsstyrelsens uppfattning i denna del och har därför inte föreslagit någon ändring i arbetsmiljölagen.

I *allmänna ordningsstadgan* finns bestämmelser i fråga om användningen av fyrverkerier och andra explosiva varor inom vissa områden, varför en upplysning om detta bör införas i den nya lagen. I detta sammanhang skall också nämnas att ordningsstadgeutredningen i sitt betänkande (SOU 1985:24) Ordningslag har föreslagit att dessa bestämmelser skall utvidgas till att i princip omfatta alla pyrotekniska varor och att de bör gälla inom alla områden med en sammanhängande bebyggelse.

Syftet med *räddningstjänstlagen* är att reglera hur samhällets räddningstjänst skall organiseras och bedrivs. Lagen innehåller också bestämmelser om olycks- och skadeförebyggande åtgärder, (41–43 §§). Enligt dessa bestämmelser skall vissa bestämda åtgärder samt i övrigt nödvändiga åtgärder vidtas för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand. Enligt bestämmelserna är ägaren eller innehavaren till en anläggning, där verksamheten innebär fara för att en olyckshändelse skall orsaka allvarliga skador på människor eller i miljön skyldig att i skäligen omfattning hålla eller bekosta beredskap med personal och egendom och i övrigt vidta erforderliga åtgärder för att hindra eller begränsa sådana skador. Med egendom avses t. ex. räddningstjänstutrustning eller annan skadebegränsande materiel. Den omedelbara tillsynen över efterlevnaden av lagen utövas inom varje kommun av räddningsnämnden. Tillsynsansvar har också länsstyrelsen, statens räddningsverk m. fl. Enligt 56 § får en tillsynsmyndighet meddela behövliga förelägganden och förbud i enskilda fall.

Räddningstjänstlagen har allmän karaktär och påverkar i vissa avseenden verksamheten, vari ingår hantering av brandfarliga och explosiva varor. Eftersom det inte funnits någon skarp gräns mellan räckvidden av å ena sidan speciallagstiftningen om brandfarliga och explosiva varor och å andra sidan räddningstjänstlagen, kan skyldigheter med åtföljande tillsyn uppkomma enligt båda lagstiftningarna. Konkurrens eller osäkerhet kan finnas vid tillämpning i enskilda fall, eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som har ett direkt samband med hanteringen av brandfarliga eller explosiva varor.

Utredaren har försökt lösa detta problem genom att i ett tillägg till räddningstjänstlagen ange att denna inte skall gälla i fråga om sådana olycks- och skadeförebyggande åtgärder som avses i lagen om brandfarliga och explosiva varor. Förslaget innebär bl. a. att föreskrifter om förebyggande åtgärder mot brand vid hantering av dessa varor enbart skall kunna meddelas med stöd av den nya lagen om brandfarliga och explosiva varor.

Statens räddningsverk, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, samt Karlskoga kommun har avstyrkt förslaget. Räddningsverket framhåller i sitt yttrande, att det ingår i ett sedan länge etablerat och väl fungerande system, att de föreläggande och förbud som är nödvändiga från brand-skyddssynpunkt meddelas med stöd av räddningstjänstlagen samtidigt som olika speciallagstiftningar, t. ex. bygglagstiftningen innehåller preciserade krav som också har sin grund i intresset att förebygga brand. Enligt räddningsverket bryter utredarens förslag mot detta system och medför i stället risk för onödiga problem med att analysera vilken av de berörda lagarna som ett föreläggande eller förbud skall grundas på.

Jag delar utredarens uppfattning, att det är angeläget med en gränsdragning mellan de båda lagarna. Reglernas karaktär och innehåll gör det dock omöjligt att dra en rak linje mellan dem, eftersom syftet med dem, i likhet med vad som t. ex. gäller inom bygglagstiftningen har sin grund i ett gemensamt intresse, nämligen att förebygga brand. Något tillägg i räddningstjänstlagen bör därför inte göras. Den åsyftade gränsdragningen kan enligt min mening bäst åstadkommas genom nära samråd och samarbete mellan de berörda myndigheterna, både på central och lokal nivå. I sammanhanget vill jag peka på att huvudsakligen SÄI, som central förvaltningsmyndighet enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor i likhet med vad som för närvarande gäller, skall utfärda föreskrifter om hantering av brandfarliga och explosiva varor i syfte att förhindra att brand eller explosion uppkommer och också för att begränsa eventuella skador i samband med sådan brand eller explosion. Tillsynen av varornas hantering skall utövas av SÄI och räddningsnämnden i enlighet med bestämmelserna i lagen om brandfarliga och explosiva varor. Det betyder att räddningsnämnden också kommer att kunna meddela förelägganden m. m. med stöd av den nya lagen. När det gäller skadebegränsande åtgärder med stöd av räddningstjänstlagen är utgångspunkten att människor så riskfritt som möjligt skall kunna vistas i och utanför en anläggning där en olyckshändelse kan orsaka allvarliga skador. Krav kan ställas på beredskap med personal och egendom liksom andra beredskapsåtgärder. Vilken lagstiftning som skall ligga till grund för åtgärder får vid tveksamhet avgöras från fall

2.4 Den nya lagens tillämplighet

Mitt förslag: I lagen ges ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att bestämma vilka varor som på grund av sina egenskaper eller sin sammansättning eller i annat fall skall omfattas av lagen.

Lagen skall vara tillämplig på hantering och import av de angivna varorna, vilket inbegriper alla förfaranden med dessa varor.

Bestämmelserna i lagen skall tillämpas inom försvarsmakten. De särskilda förordningarna för explosiva och brandfarliga varor inom försvarsmakten upphävs.

För riksdagens information lämnas en redogörelse för huvuddragen av vad jag ämnar föreslå regeringen i fråga om vilka varor som skall omfattas av lagen.

Utredarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker utredarens förslag.

Skälen för mitt förslag:

De olika varorna

Jag har tidigare redogjort för min syn på vilken detaljeringsnivå som bör tillämpas i detta ärende vad gäller lag, förordning och myndighetsföreskrifter. Jag föreslår att den närmare bestämningen av vilka varor som skall omfattas av lagens tillämpningsområde bör överlämnas till regeringen eller till expertmyndigheten SÄI som därvid givetvis är bundna av lagens syfte att ge skydd mot brand eller explosion.

För riksdagens information vill jag dock i detta sammanhang redogöra för huvuddragen av vad jag senare avser att föreslå regeringen i detta avseende. Detta är särskilt angeläget eftersom jag avser att, i anslutning till utredarens förslag, föreslå vissa nyheter i förhållande till gällande rätt.

Vid fastläggandet av tillämpningsområdet för lagstiftningen om de brandfarliga och explosiva varorna måste utgångspunkten vara de brand- och explosionsrisker som hänger samman med varorna. Liksom tidigare avses varor som består av eller innehåller explosivämnen samt brandfarliga gaser och vätskor hänföras till tillämpningsområdet. Allmänt vedertagna tekniska definitioner av begreppen gas och vätska återges bl. a. i tillämpningsföreskrifter till arbetsmiljölagen resp. lagen om transport av farligt gods.

Till skillnad från vad som nu gäller bör, enligt utredarens mening, de brandfarliga vätskorna renodlat avgränsas utifrån brandfarlighetsprinciper. Härvid bör hänsyn tas dels till sannolikheten för att vätskan skall

antändas, vilket hänger samman med vätskans flampunkt, dels till omfattningen av de effekter som blir följden av att vätskan antänds, vilket bl. a. hänger samman med den mängd av vätskan som hanteras.

Jag instämmer i utredarens uppfattning att avgränsningen av de brandfarliga vätskorna bör ske endast utifrån deras brandfarlighet, bestämd genom deras flampunkt och den mängd som hanteras.

Som huvudregel bör gälla att som brandfarliga vätskor skall räknas alla vätskor med flampunkt upp till en viss gräns (den generella flampunktsgränsen). Detta skiljer sig inte från den nuvarande ordningen. Dessutom skall som brandfarliga vätskor även kunna räknas vätskor med flampunkt över den generella gränsen i de fall deras hantering bedöms överstiga en viss minsta risknivå. Därigenom öppnas möjligheten för att såväl utöka som krympa tillämpningsområdet i förhållande till den nuvarande ordningen. Att fastställa aktuell risknivå fordrar kvalificerade bedömningar från skyddssynpunkt. Av det skälet föreslår jag att SÄI bemyndigas att föreskriva när en reglering skall ske på nämnda grund. Vägledande för SÄI:s bedömning bör vara om vätskan hanteras i stor mängd på samma ställe och om hanteringen kan orsaka betydande skada genom brand eller explosion.

I utredarens uppdrag ingick att föreslå regler för hantering av sådana varor som utvecklar brandfarlig gas vid kontakt med vatten och sådana oxiderande eller självantändande varor som kan medföra brand- eller explosionsrisk, m. m. Hanteringen av dessa varor är för närvarande i huvudsak oreglerad, utom att lagen om transport av farligt gods är tillämplig vid transport. Som utredaren har föreslagit bör samma bestämmelser gälla för sådana varor som för de brandfarliga gaserna och vätskorna, eftersom alla dessa varor kan orsaka skada genom brand eller explosion. Det nya varuområdet bör därför i huvudsak lagtekniskt inrymmas i begreppet brandfarliga varor och omfattas av bestämmelserna om dessa varor. De brandfarliga varorna i lagens mening avses således i fortsättningen bestå av brandfarliga gaser, brandfarliga vätskor, brandfarliga fasta varor, självantändande varor, varor som utvecklar brandfarlig gas vid kontakt med vatten, oxiderande varor och organiska peroxider. Eftersom det nya varuområdet också kan innehålla vissa varor, som t. ex. enbart kan utgöra en explosionsrisk i små mängder, bör det vara möjligt att de föreskrifter som gäller de explosiva varorna skall kunna vara tillämpliga.

Med hänsyn till vad jag tidigare har anfört i fråga om brand- och explosionsriskens betydelse för lagens tillämplighet följer att vissa undantag från lagens tillämpning är nödvändiga. Så är t. ex. inte alla varor som definitionsmässigt tillhör någon av de nya varugrupperna lika farliga från brand- och explosionsskyddssynpunkt. Inom var och en av varugrupperna finns hela skalan från mycket farliga varor till praktiskt taget ofarliga varor representerad. Vissa varor förekommer också i mer eller mindre utspädd form, varvid farligheten avtar med avtagande koncentration av varan. Regleringen bör därför avpassas med utgångspunkt i en riskbedömning från fall till fall. Sådana riskbedömningar bör anförtros expertmyndigheten.

Gällande lag om explosiva och brandfarliga varor saknar en samlande benämning för de tänkbara förfarandena med varorna. I lagen om kemiska produkter och i livsmedelslagen (1971:511) finns en sådan samlande benämning, nämligen hantering. I förordningen om brandfarliga varor används begreppet hantering med den inskränkta betydelsen tillverkning, bearbetning och användning. Att begreppet har olika innebörd i förordningen och i t. ex. lagen om kemiska produkter har i praktiken vållat problem för dem som berörs av båda författningarna. För att kunna ge författningarna om brandfarliga och explosiva varor en enkel och praktisk utformning behövs en samlande benämning för de olika förfarandena med varorna. Utredaren har därvid funnit det naturligt att utgå från begreppet hantering såsom det används i lagen om kemiska produkter och livsmedelslagen.

Med hantering avses i lagen om kemiska produkter tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, destruktion, konvertering, saluförande, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden. Av ordalydelsen framgår att de nämnda slagen av hantering främst skall ses som exempel och att begreppet hantering skall anses inbegripa alla möjliga förfaranden med varorna med undantag för import.

I likhet med utredaren föreslår jag att lagen om brandfarliga och explosiva varor skall vara tillämplig på hantering och import av de avsedda varorna. Begreppet hantering förutsätts därvid ha samma betydelse som i lagen om kemiska produkter. Själva exemplifieringen bör dock modifieras så att den blir anpassad till den faktiska hanteringen av de brandfarliga och explosiva varorna.

Lagens tillämpning inom försvarsmakten

Som jag tidigare redovisat finns det särskilda författningar som avser försvarsmaktens hantering av de brandfarliga och explosiva varorna.

FBV gäller i princip även inom försvarsmakten. Regeringen får dock undanta försvarsmaktens anläggningar samt dess innehav av brandfarliga varor från tillämpningen av förordningen eller viss bestämmelse i den. Sådana undantagsbestämmelser har meddelats i förordningen (1962:500) om brandfarliga varor som omhänderhas av försvarsmakten, m. m. Förordningen (1957:232) om explosiva varor för försvarets behov m. m. ersätter för försvarsmaktens del FEV.

Det materiella innehållet i de särskilda förordningarna för försvarsmakten är i huvudsak detsamma som i FBV och FEV. Det är i stort sett fråga om samma restriktioner vid hantering och import av dessa varor inom försvarsmakten som inom samhället i övrigt. Att särskilda förordningar för försvarets verksamhet förekommer vid sidan av de övriga förordningarna bidrar till att göra lagstiftningsområdet svåröverskådligt. Det har också ifrågasatts om de formella skillnaderna i bestämmelserna är sakligt motiverade.

Enligt utredarens mening bör även fortsättningsvis försvarsmaktens befattning med de brandfarliga och explosiva varorna i princip följa de allmänna reglerna. Jag har därför utformat förslaget till lag om brandfarliga och explosiva varor med tanke på att den även skall tillämpas inom försvarsmakten. De särbestämmelser som kan vara nödvändiga inom försvarsmakten får införas i de allmänna föreskrifterna för hanteringen av dessa varor. Det skall tilläggas att begreppet försvarsmakten i detta avseende används i betydelsen försvarsmaktens fredsorganisation enligt 6 § förordningen (1983:276) om verksamheten inom försvarsmakten.

2.5 De grundläggande skyddsprinciperna

Mitt förslag: Lagen skall innehålla grundläggande bestämmelser om skyddsåtgärder i fråga om platsen där de brandfarliga och explosiva varorna hanteras och i fråga om dem som hanterar sådana varor samt bestämmelser om kompetenskrav, utredningsskyldighet, informationsplikt och upplysningskyldighet, vilka i huvudsak riktar sig mot dem som yrkesmässigt hanterar varorna.

Bemyndigande ges till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva om kontrollåtgärder m. m.

Lagen skall innehålla regler om tillstånd, särskilda villkor eller förbud i fråga om hantering eller import av varorna.

Byggnadsnämnden skall vara tillståndsmyndighet i fråga om de brandfarliga varorna och polismyndigheten och SÄI i fråga om de explosiva varorna.

Utredarens förslag: Överensstämmer huvudsakligen med mitt förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har i allmänhet inte haft något att invända mot utredarens förslag.

Skälen för mitt förslag:

Grundläggande bestämmelser om skyddsåtgärder

Jag har tidigare (avsnitt 2.2) redovisat varför den nödvändiga regleringen av de brandfarliga och explosiva varorna i lagen bör sammanfattas i ett antal allmänt hållna bestämmelser om de skyddsprinciper som bör gälla. Därför har de skyldigheter som skall gälla vid hanteringen av dessa varor uttryckts i generella termer. De detaljbestämmelser som är nödvändiga för den faktiska hanteringen förutsätts, som jag tidigare sagt, meddelas av SÄI.

Skyldigheterna vid hanteringen av de brandfarliga och explosiva varorna har redovisats i ett antal generella bestämmelser som berör såväl de byggnader, anläggningar och verksamheter, i vilka varorna hanteras som dem som hanterar dessa varor. Bland dessa vill jag särskilt nämna en bestämmelse med krav på utredning om riskerna för brand eller explosion i vissa fall som saknar direkt motsvarighet i nuvarande regler. Detta har

påtalats som en brist från bl. a. SÄI. En motsvarande bestämmelse finns i fråga om de kemiska produkterna. För motiven i övrigt till de föreslagna bestämmelserna hänvisas till specialmotiveringen (avsnitt 4).

Tillståndspliktens omfattning

De gällande reglerna i fråga om explosiva varor innebär att det ställs krav på tillstånd för tillverkning av, handel med och innehav av sådana varor. I praktiken gäller tillståndsplikten för all hantering av dessa varor med vissa uttryckligen angivna undantag. Utredarens förslag följer samma linje och huvudregeln har formulerats så att den som hanterar explosiva varor skall ha tillstånd till hanteringen. Detta innebär att alla former av hantering av varorna på en plats eller i en verksamhet bör ingå i tillståndsprövningen. Så t. ex. skall vid granskning av en tilltänkt verksamhet i samband med prövning av ett ärende om tillstånd till tillverkning även den i verksamheten ingående förvaringen (innehavet) granskas. En ansökan om tillstånd till viss hantering skall därför uppta all aktuell hantering. Som jämförelse kan nämnas att denna ordning redan nu gäller vid prövning av tillstånd till hantering av de brandfarliga varorna.

I fråga om de brandfarliga varorna bör tillståndsplikten i huvudsak vara oförändrad. Tillståndskravet begränsas således till yrkesmässig hantering eller när det annars är fråga om en större mängd. Jag har tidigare redovisat att ett antal nya varugrupper skall ingå i varuområdet brandfarliga varor (avsnitt 2.4). De föreslagna bestämmelserna om tillstånd medför att tillståndsplikten även skall omfatta dessa varugrupper. Det är dock inte givet att alla varor i dessa varugrupper alltid eller ens alls behöver omfattas av någon tillståndsplikt. Som jag tidigare sagt skall regleringen i fråga om dessa varor avpassas i en riskbedömning från fall till fall.

Utredaren har föreslagit att tillstånden i motsats till vad som nu gäller skall meddelas att gälla för viss tid. Skälet är de förändringar som kan uppkomma i verksamheter, vari en hantering av brandfarliga eller explosiva varor ingår. Jag delar utredarens uppfattning att villkoren för en tillståndspliktig hantering bör omprövas efter en viss tid. Genom att alla tillstånd blir tidsbegränsade uppnår man även att tillstånd till verksamhet som inte längre pågår automatiskt förfaller.

Tillståndsmyndigheter

Utredaren har föreslagit att länsstyrelsens hittillsvarande uppgifter att pröva frågor om tillverkning m. m. av de explosiva varorna skall upphöra. Utredaren har därvid hänvisat till en rapport från statskontoret. Länsstyrelsernas arbetsuppgifter – förenkling och avveckling (1985:53), samt uppgifter från företrädare för några av de länsstyrelser som har flest ärenden av ifrågavarande slag och från SÄI.

Enligt statskontorets rapport är antalet ärenden om hantering av explosiva varor som ankommer på länsstyrelserna förhållandevis litet. Vid de fyra länsstyrelser som närmare studerats enligt rapporten varierar antalet ärenden om tillverkning av explosiva varor mellan 0 och ca 50 per år och

om innehav av fabriks- och upplagsmagasin mellan ca 5 och ca 30 per år. Motsvarande resursåtgång anges vara mellan 0 och ca 25 mantimmar per år resp. mellan ca 10 och 30 mantimmar per år. Rapporten visar också att ärendena är ojämnt fördelade mellan länsstyrelserna. I praktiken svarar tre à fyra av landets länsstyrelser för merparten av de förekommande ärendena och därtill de mest omfattande. Detta har att göra med att den tillverkande explosivvaruindustrin är koncentrerad till vissa regioner inom landet.

Vid de flesta länsstyrelser är således ärenden om tillstånd till hantering av explosiva varor förhållandevis sällsynta. Det kan därför förutsättas att sådana länsstyrelser har svårt att upprätthålla den nödvändiga kompetensen och handlingsberedskapen för sådana ärenden. Detta drabbar indirekt sökandena.

Jag delar därför utredarens bedömning att tillståndsgivningen bör överföras till en central nivå där en sådan kompetens och handlingsberedskap finns. Länsstyrelsens uppgifter som tillståndsmyndighet i fråga om hanteringen av de explosiva varorna bör därför överföras till SÄI.

För övrigt bör polismyndigheten och byggnadsnämnden även fortsättningsvis pröva ärenden om tillstånd till hantering av de explosiva och brandfarliga varorna. Det finns flera skäl som talar för att byggnadsnämnden behåller sin funktion som tillståndsmyndighet i fråga om de brandfarliga varorna. Byggnadsnämnderna har, som tidigare sagts, redan erfarenhet av denna ärendehandläggning. Dessutom är det av såväl skyddsmässiga som rationella skäl nödvändigt att samordna tillståndsgivningen när det gäller de brandfarliga varornas hantering med kommunernas verksamhet med fysisk planering och bygglövgivning.

2.6 Den centrala myndighetens namn

Mitt förslag: Namnet på den centrala förvaltningsmyndigheten för ärenden som rör brandfarliga och explosiva varor skall som hittills vara sprängämnesinspektionen.

Utredarens förslag: Utredaren har föreslagit att namnet ändras till Inspektionen för brandfarliga och explosiva varor.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrat sig i frågan avstyrker med ett undantag utredarens förslag.

Skälen för mitt förslag: Utredaren anser att namnet sprängämnesinspektionen ger en missvisande bild av myndighetens totala verksamhet. Skälet härför är att ungefär två tredjedelar av verksamheten avser brandfarliga varor och ungefär en tredjedel explosiva varor.

Jag kan hålla med om att myndighetens nuvarande namn inte helt återspeglar verksamheten. Det är dock förknippat med vissa nackdelar, bl. a. ökade kostnader för information, att ändra ett sedan länge inarbetat och hos berörda intressenter i allt väsentligt välkänt namn. Jag anser inte att fördelarna med en namnändring i enlighet med utredarens förslag uppväger

2.7 Anslagsfrågor

Jag tar nu upp vissa anslagsfrågor för SÄI.

Under tolfte huvudtiteln B 3. Sprängämnesinspektionen har i statsbudgeten för budgetåret 1988/89 regeringen föreslagit riksdagen att anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Mitt förslag till lag om brandfarliga och explosiva varor innebär att SÄI i förhållande till nu gällande ordning påförs nya arbetsuppgifter. Sålunda skall inspektionen utarbeta erforderliga skyddsföreskrifter och allmänna råd för samt utöva tillsyn över hanteringen av sådana varor som innefattas i de nya varugrupperna brandfarliga fasta varor, självantändande varor, varor som utvecklar brandfarlig gas vid kontakt med vatten, oxiderande varor samt organiska peroxider. SÄI påförs vidare uppgiften att pröva ärenden om tillstånd till tillverkning m. m. av explosiva varor som det för närvarande ankommer på länsstyrelse att pröva.

Enligt den särskilda utredarens bedömning behöver SÄI:s resurser därigenom förstärkas. Remissinstanserna har inget att invända mot utredarens bedömning.

Jag delar utredarens uppfattning att de nya arbetsuppgifter som påförs SÄI är av sådan omfattning att inspektionens resurser behöver förstärkas. Jag vill samtidigt framhålla att en överföring av prövningen av tillstånd till tillverkning m. m. av explosiva varor till SÄI bör leda till en minskning av länsstyrelsernas resursbehov.

Sprängämnesinspektionen

SÄI har hösten 1987 i en särskild skrivelse till regeringen redovisat sin bedömning av det resursbehov som de föreslagna nya arbetsuppgifterna medför för inspektionen.

SÄI bedömer, med det underlag som finns om antalet tillståndsärenden, resursbehovet för en överföring av tillståndsärenden om explosiva varor till en handläggartjänst och ca tre fjärdedels handläggartjänst/kanslitjänst (sammanlagt +500 000 kr./år).

SÄI framhåller i skrivelsen att det inte går att göra en totalbedömning av insatsbehovet för de fem ämnesgrupper, som enligt lagförslaget skall omfattas av den nya lagstiftningen, eftersom underlag i form av en djupare analys av behovet ännu saknas för flertalet ämnen. Inspektionen föreslår att det till att börja med inrättas en handläggartjänst för denna arbetsuppgift. Vad avser stödfunktioner bedömer inspektionen behovet till en fjärdedels kanslitjänst. Det sammanlagda medelsbehovet uppgår till +380 000 kr./år.

Vidare beräknas övriga förvaltningskostnader som materialkostnader, resekostnader m. m. att öka. (+270 000 kr./år varav 175 000 kr. är engångskostnader).

SÄI anser att inspektionens arbete inom ifrågavarande områden lämpli-

gen bör starta senast ett halvår före det att lagen träder i kraft och att resurser för denna period bör ställas till inspektionens förfogande.

Prop. 1987/88:101

Föredragandens överväganden

Jag delar i huvudsak SÄI:s bedömning av det resurstillskott som fordras för att inspektionen skall kunna utföra de nya arbetsuppgifterna. Jag anser vidare att förstärkningen bör ske ett halvår före lagens ikraftträdande. Med utgångspunkt i mitt förslag att den nya lagstiftningen skall träda i kraft den 1 juli 1989 har jag för de nya arbetsuppgifterna beräknat medelsbehovet till 662 000 kr. för budgetåret 1988/89. Av detta belopp avser 175 000 kr. en engångsanvisning.

Vid min anmälan till regeringen av förslag till 1988 års budgetproposition (prop. 1987/88: 100 bil. 14) anförde jag att jag hade för avsikt att återkomma till frågan om kostnadsram för SÄI för treårsperioden 1988/89–1990/91 i anslutning till förslag om ny lagstiftning om brandfarliga och explosiva varor. Jag tar därför nu upp denna fråga.

En försöksverksamhet med treåriga budgetramar inom statsförvaltningen påbörjades budgetåret 1985/86. En utvidgad försöksverksamhet inleddes under hösten 1986 och omfattar bl. a. sprängämnesinspektionen. Inspektionen fick därför inför perioden 1988/89–1990/91 särskilda direktiv för anslagsframställningen för budgetåret 1988/89.

Enligt direktiven skulle SÄI i en rapport bl. a. analysera verksamheten och bedöma utvecklingen inom verkets olika verksamhetsområden. Mot denna bakgrund skulle verket lämna förslag till riktlinjer för verksamheten.

SÄI lämnade sin rapport till regeringen i mars 1987. I rapporten har verket redovisat sin verksamhet, analyserat resultatutvecklingen, gjort framtidsbedömningar och föreslagit åtgärder i syfte att bättre anpassa sin verksamhet till de krav som ställs på inspektionen.

Det övergripande målet för SÄI:s verksamhet är att genom föreskrifter, råd och anvisningar samt genom tillsyn och inspektioner förhindra att personer och egendom kommer till skada vid tillverkning, förvaring eller annan hantering av brandfarliga eller explosiva varor.

Jag delar i huvudsak SÄI:s slutsats att några betydande förändringar inte behöver vidtas i inriktning och arbetssätt. Jag vill dock framhålla vikten av att inspektionen fortsätter att utveckla informations-, utbildnings- och serviceinsatser som komplement till den traditionella tillsynsverksamheten. Det är vidare enligt min mening viktigt att de av inspektionen föreslagna åtgärderna för att utveckla och effektivisera tillsynen genomförs.

SÄI:s förslag att få försöksvis till viss del utvidga sin verksamhet inom områdena fälttillsyn, service, utbildning och rådgivning anser jag i allt väsentligt bör tillstyrkas. Bl. a. med hänsyn till att detta gör det möjligt för inspektionen att vid behov med ett förenklat förfarande kunna tillgodose en begränsad efterfrågan från olika industrigrenar och branschorganisationer.

SÄI förelår att inspektionen försöksvis får möjlighet att under vissa förutsättningar åta sig uppdragsverksamhet. Det kan dock från principiella

utgångspunkter resas invändningar mot en sådan ordning. Jag är därför inte beredd att föreslå att SÄI får bedriva uppdragsverksamhet.

Jag delar vidare SÄI:s uppfattning att det nuvarande avgiftssystemet bör behållas. Enligt min mening bör inspektionen även i fortsättningen fortlöpande utvärdera avgiftssystemet så att lämpliga förändringar och förbättringar av större eller mindre omfattning kan genomföras.

Enligt min mening bör den av SÄI föreslagna inriktningen av verksamheten läggas till grund för en treårig budgetram för sprängämnesinspektionen under perioden 1988/89–1990/91. Genom att en treårig budgetram beräknas för verksamheten bör inspektionens möjligheter att långsiktigt planera rationaliseringar och omprioriteringar underlättas. Det bör därmed enligt min mening föreligga goda förutsättningar för att ytterligare öka effektiviteten inom SÄI.

Jag beräknar kostnaderna för sprängämnesinspektionens verksamhet till 8 912 000 kr. för budgetåret 1988/89. För de två följande budgetåren bör kostnadsramen beräknas till 9 570 000 kr. budgetåret 1989/90 och 9 474 000 kr. budgetåret 1990/91. För treårsperiodens två sista år har jag beräknat att kostnaderna ökar med högst 540 000 kr. per år. Med denna förstärkning får SÄI försöksvis möjlighet att vid behov under två år utvidga sin verksamhet inom områdena fälttillsyn, service, utbildning och rådgivning för att kunna tillgodose efterfrågan från näringslivet. Huvudförslaget har fördelats med 2 % budgetåret 1988/89, 2 % budgetåret 1989/90 och 1 % budgetåret 1990/91. Medelsramen för det andra och tredje budgetåret i perioden bör senare pris- och löneomräknas.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom industridepartementet upprättats förslag till

1. lag om brandfarliga och explosiva varor
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Förslaget under 2 har upprättats efter samråd med chefen för justitiedepartementet.

4 Specialmotivering

4.1 Lag om brandfarliga och explosiva varor

I förhållande till det till lagrådet remitterade lagförslaget har ändringar gjorts i enlighet med lagrådets förslag. Som lagrådet förordat har också 13 och 14 §§ i lagrådsremissen flyttats så att de i propositionens lagförslag utgör 14 resp. 13 § samt 20 och 21 §§ i lagrådsremissen sammanslagits till en paragraf, 20 §, i propositionens lagförslag. Som en konsekvens härav har det tredje stycket i 22 § i det remitterade förslaget avskiljts som en ny paragraf. En ny bestämmelse om verkställighet av beslut enligt lagen har också införts. En viss språklig bearbetning av lagtexten har dessutom gjorts.

Lagen (1975:69) om explosiva och brandfarliga varor ersätts av en ny lag om brandfarliga och explosiva varor.

I lagen om explosiva och brandfarliga varor bemyndigas regeringen att i fråga om sådana varor meddela föreskrifter som gäller tillverkning, handel, hantering, förvärv och överlåtelse, transport i vissa fall eller införsel eller som i övrigt är påkallade från säkerhetssynpunkt. Sådana föreskrifter finns i förordningen (1949:341) om explosiva varor och i förordningen (1961:568) om brandfarliga varor samt i tillämpningsföreskrifter till dessa förordningar. Båda förordningarna innehåller regler för bl. a. tillverkning, hantering, handel, förpackning, märkning, tillståndskrav och avgifter.

Den nya lagen reglerar till skillnad från gällande lag inte enbart de bemyndiganden som är nödvändiga för att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall kunna meddela ytterligare föreskrifter utan uppställer också de allmänna skyddskrav som är nödvändiga för att åstadkomma att varje hantering med de brandfarliga eller explosiva varorna blir så betryggande från skyddssynpunkt som är möjligt. Lagen får i stor utsträckning sitt konkreta innehåll genom bestämmelser som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Lagen är disponerad på följande sätt. Efter de inledande bestämmelserna (1–5 §§) följer de allmänna bestämmelserna om skyddsåtgärder och försiktighetsmått i fråga om platsen där de brandfarliga och explosiva varorna hanteras och i fråga om anläggningar och anordningar för sådan hantering samt i fråga om dem som hanterar sådana varor (6–7 §§). Därefter följer ytterligare bestämmelser om kompetenskrav, utredningsskyldighet, informationsplikt och upplysningsskyldighet som i huvudsak riktar sig mot den som bedriver verksamhet i vilken ingår yrkesmässig hantering av brandfarliga eller explosiva varor (8–10 §§). Därefter innehåller lagen en bestämmelse om krav på tillstånd samt regler som gör det möjligt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att ställa andra villkor, t. ex. krav på anmälan av hanteringen till tillsynsmyndigheten (11 §) eller förbjuda hantering eller import (12 §). 13 § innehåller bestämmelser om tillståndsmyndigheterna. Att tillstånd skall ha en bestämd giltighetstid och möjligheten att ställa ytterligare villkor i samband med ett tillståndsbeslut regleras i 14 § medan 15 § innehåller bestämmelser om möjligheten att återkalla tillstånd. Tillsynen över efterlevnaden av lagen regleras i 16–19 §§. Enligt 20 § kan avgifter tas ut för verksamhet enligt denna lag eller enligt föreskrifter som är meddelade med stöd av lagen. Slutligen innehåller lagen i 21–29 §§ regler om ansvar, förverkande, sekretess och överklagande samt en regel om att meddelade beslut enligt lagen skall kunna gälla omedelbart eller förordnande därom.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller hantering och import av brandfarliga och explosiva varor.

Lagens syfte är att hindra att sådana varor orsakar brand eller explosion som inte är avsedd samt att förebygga och begränsa skador på liv, hälsa eller egendom genom brand eller explosion vid hantering av sådana varor.

I denna inledande paragraf anges lagens tillämpningsområde och syfte.

Utgångspunkten är att lagen är tillämplig på alla brandfarliga och explosiva varor vid varje tillfälle som sådana varor hanteras i eller importeras till landet. Begreppet vara bibehålls ifrån den gällande regleringen.

I paragrafens andra stycke avgränsas lagens tillämpningsområde med avseende på ändamålet med lagen. Tillämpningsområdet begränsas nämligen av att åtgärderna inom lagens ram skall syfta till att antingen förhindra att en brand eller en explosion som inte är avsedd uppkommer vid hanteringen av de farliga varorna eller till att förebygga och begränsa skador på liv, hälsa eller egendom på grund av att brand eller explosion ändå uppkommit i samband med hanteringen.

Syftet med lagstiftningen är således att förebygga olyckor eller skadegörelse genom brand eller explosion (olycksförebyggande) men också att förebygga eller begränsa de skador som uppstår om en brand eller explosion ändå skulle inträffa (skadeförebyggande).

Den gällande regleringen av de brandfarliga varorna är, förutom att den syftar till att vara förebyggande i fråga om skador på grund av brand och explosion, också förebyggande i fråga om skador på grund av sådan vattenförorening som kan uppstå på grund av utflöde av de brandfarliga vätskorna. Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.2.) regleras numera risker för sådana miljöskador i lagen (1985:426) om kemiska produkter. För att undvika en dubbelreglering har den nya lagen därför begränsats till risken för brand eller explosion.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka varor som på grund av sina egenskaper eller sin sammansättning eller av annan orsak skall anses utgöra brandfarliga eller explosiva varor.

I förevarande paragraf lämnas bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att närmare ange området för lagens tillämplighet när det gäller att bestämma och närmare definiera de varor som skall inrymmas under benämningen brandfarliga eller explosiva varor.

3 § Med hantering avses i denna lag tillverkning, bearbetning, behandling, förpackning, förvaring, transport, användning, omhändertagande, förstöring, saluförande, underhåll, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden.

Det i lagrummet föreslagna hanteringsbegreppet har en avsevärt vidare innebörd än vad som gäller enligt t.ex. förordningen om brandfarliga varor. I förordningen (30 §) omfattar begreppet enbart tillverkning, bearbetning och användning.

Det föreslagna hanteringsbegreppet med dess vidare innebörd motsvarar i huvudsak vad som gäller enligt lagen om kemiska produkter och livsmedelslagen (1971:511). Meningen med det vidgade begreppet är att allt som går att göra med en brandfarlig eller explosiv vara skall kunna inrymmas i detta. Dessutom är det, som det framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4), lämpligt att hanteringsbegreppet så långt det är möjligt över-

4 § Lagen gäller inte sådan transport av brandfarliga eller explosiva varor som omfattas av lagen (1982:821) om transport av farligt gods.

I lagen (1985:426) om kemiska produkter finns bestämmelser avsedda att förebygga andra skador än sådana som kan uppkomma genom brand eller explosion vid hantering av brandfarliga eller explosiva varor. Bestämmelser om skyldighet för arbetsgivare och arbetstagare att vidta skyddsåtgärder mot skador som kan uppkomma genom brand eller explosion vid hantering av brandfarliga eller explosiva varor finns i arbetsmiljölagen (1977:1160). I räddningstjänstlagen (1986:1102) finns bestämmelser om skyldighet för ägare eller innehavare av byggnad eller andra anläggningar att vidta olycks- och skadeförebyggande åtgärder vid brand.

I fråga om sprängning och fyrverkeri inom område med detaljplan, inom vilken kommunen är huvudman för allmänna platser, finns bestämmelser i 6 § allmänna ordningsstadgan (1956:617).

Paragrafen anger lagens förhållande till annan lagstiftning. Med transport enligt lagen om transport av farligt gods avses förflyttning med transportmedel samt sådan lastning, lossning, förvaring och annan hantering av det farliga godset, som utgör ett led i förflyttningen. På sådana transporter av brandfarliga och explosiva varor skall den föreslagna lagen inte vara tillämplig. Detta överensstämmer med gällande reglering.

I fråga om de brandfarliga och explosiva varorna som också omfattas av lagen om kemiska produkter gäller att den lagen skall tillämpas på sådana varor i den mån som det behövs för att motverka och förebygga risker för andra hälso- och miljöskador än sådana som kan uppkomma på grund av brand eller explosion. Som exempel på sådana varor kan nämnas brandfarliga lösningsmedel vilkas ångor kan vara ohälsosamma vid inandning samt oljor som vid läckage kan ge upphov till vattenförorening.

Paragrafens två sista stycken innehåller också förtydligande upplysningar om att bestämmelser om åtgärder till skydd mot skada genom brand eller explosion återfinns i annan lagstiftning. I den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3) redovisas förhållandet mellan lagen om brandfarliga och explosiva varor och räddningstjänstlagen.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpning i fråga om viss vara eller viss hantering eller import.

Enligt gällande reglering finns två specialförfattningar som reglerar försvarsmaktens befattning med brandfarliga resp. explosiva varor. I den föreslagna lagen finns ingen specialbestämmelse angående försvarsmakten, eftersom det inte finns något behov av att denna särbehandlas i lag (se den allmänna motiveringen avsnitt 2.4). I stället kommer det allmänna bemyndigandet i paragrafen att förordna om undantag att kunna användas för bl. a. förordnanden i fråga om försvarsmaktens hantering av varorna.

Förutom möjligheten att förordna om undantag från lagens tillämpning i förhållande till en viss hantering, ger paragrafen också möjlighet att bestämman en nedre gräns eller någon annan avgränsning i förhållande till en

bestämd vara eller en viss mängd av en farlig vara. Så t. ex. kan med stöd av paragrafen undantag göras för den föreslagna tillståndsplikten i fråga om en viss vara överhuvudtaget eller en viss mindre mängd av någon brandfarlig eller explosiv vara.

För de nya varugrupper som skall regleras genom bestämmelserna om brandfarliga varor, dvs. brandfarliga fasta varor, självantändande varor, varor som utvecklar brandfarlig gas vid kontakt med vatten, oxidiserande varor samt organiska peroxider, gäller, att alla varor som kan definieras tillhöra någon av de nämnda varugrupperna inte är lika farliga från brand- och explosionsskyddssynpunkt. Inom var och en av varugrupperna finns hela skalan från mycket farliga varor till praktiskt taget ofarliga varor. Vissa varor kan också förekomma i mer eller mindre utspädd form, vilket medför att farligheten avtar med en avtagande koncentration. Därför bör bestämmelserna om exempelvis tillståndsplikt kunna avpassas i en riskbedömning från fall till fall. Genom bemyndigandet i paragrafen kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva om undantag från lagens tillämpning i fråga om de angivna varugrupperna.

Skyldigheter vid hantering av brandfarliga och explosiva varor

6 § Byggnader och andra anläggningar där brandfarliga eller explosiva varor hanteras samt anordningar för hantering av sådana varor skall vara inrättade så att de är betryggande från brand- och explosionssynpunkt och förlagda på sådant avstånd ifrån omgivningen som behövs med hänsyn till hanteringen. Detta gäller också områden med sådana byggnader, anläggningar och anordningar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att byggnaderna, anläggningarna, anordningarna och områdena skall omfattas av särskilda krav. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att sådana byggnader, anläggningar och anordningar inte får användas, saluhållas eller säljas om de inte efter kontroll genom teknisk provning, besiktning eller annan undersökning har befunnits vara betryggande från skyddssynpunkt.

Paragrafen innehåller de grundläggande och allmänna skyddskraven på alla byggnader eller andra slags anläggningar eller anordningar för hantering av de brandfarliga eller explosiva varorna samt områden med sådana byggnader och anläggningar, där de farliga varorna hanteras. Sådana byggnader, anläggningar, anordningar och områden med sådana byggnader eller anläggningar skall enligt paragrafens första stycke dels vara inrättade så att de är betryggande från brand- och explosionsskyddssynpunkt, dels vara förlagda på sådant avstånd från omgivande bebyggelse, vägar eller andra anläggningar som behövs med hänsyn till hanteringsens innehåll eller omfattning.

Skyddskraven gäller således i fråga om varje plats där de farliga varorna hanteras utan någon begränsning i fråga om sådan hantering. De omfattar all hantering, dvs. även sådan som inte inryms under en yrkesmässig verksamhet. Kraven begränsas i stället på ett sådant sätt att de skall

avvägas mot behovet av skyddsåtgärder, med hänsyn tagen till arten och omfattningen av hanteringen av de farliga varorna. Bestämmelsen får ett konkret innehåll genom de uttryckliga krav på skyddsåtgärder för särskilda situationer som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kommer att föreskriva med stöd av bemyndigandet i paragrafens andra stycke.

I paragrafens andra stycke bemyndigas också regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att besluta om kontroll genom teknisk provning e. d. som en förutsättning för att sådana anordningar över huvud taget skall få användas.

7 § Den som hanterar brandfarliga eller explosiva varor skall vidta de åtgärder och de försiktighetsmått som behövs för att förhindra brand eller explosion som inte är avsedd och för att förebygga och begränsa skador på liv, hälsa eller egendom genom brand eller explosion.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om sådana åtgärder och försiktighetsmått.

Den som hanterar en brandfarlig eller explosiv vara skall vidta de åtgärder och iakttä de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att hindra att brand eller explosion uppstår oavsiktligt och för att motverka skada på människor eller egendom. Denna grundregel för hanteringen av de brandfarliga och explosiva varorna riktar sig till alla som på ett eller annat sätt befattar sig med hanteringen av en sådan vara. Liksom föregående paragraf begränsas aktsamhetsregeln inte till hantering i samband med yrkesmässig verksamhet.

Bestämmelsen får ett konkret innehåll genom de följande paragraferna i lagen och genom föreskrifter som kan meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av bemyndigandet i paragrafens andra stycke.

Denna bestämmelse är direkt straffsanktionerad.

8 § Den som bedriver yrkesmässig verksamhet, i vilken ingår hantering av brandfarliga eller explosiva varor, skall ha den kompetens eller tillgång till den kompetens som behövs med hänsyn till hanterings omfattning och varornas egenskaper. Detta gäller också den som hanterar brandfarliga eller explosiva varor i större mängd.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om sådan kompetens.

På förslag av lagrådet har paragrafens första stycke förtydligats.

Enligt paragrafen gäller att de som yrkesmässigt hanterar brandfarliga eller explosiva varor eller en större mängd sådana varor måste antingen själva ha en viss kompetens eller kunskap eller ha tillgång till sådan. Med yrkesmässig hantering avses i detta sammanhang all hantering, där det inte kan vara fråga om privat bruk eller någon annan form av privat hantering. Självfallet måste det föreskrivna kompetens- eller kunskapskravet gälla med olika styrka beroende på i vilket led hanteringen sker och arten eller graden av de farliga egenskaperna hos varorna.

I paragrafens andra stycke bemyndigas regeringen eller den myndighet

som regeringen bestämmer att uppställa krav på kunskap och kompetens, som även inrymmer krav på ansvar och lämplighet. De olika kraven på kunskap och kompetens skall därvid gälla med olika styrka beroende på i vilka led den yrkesmässiga hanteringen sker. Kraven kan också begränsas av hanteringsomfattning eller de skilda varornas olika egenskaper med avseende på den brand- eller explosionsrisk som hanteringen av dem kan orsaka.

Så skall exempelvis den som tillverkar en brandfarlig eller explosiv vara, i den omfattning som behövs med hänsyn till arten och omfattningen av verksamheten, ha tillgång till kompetens med kunskaper om varans egenskaper och därmed sammanhängande risker eller egna sådana kunskaper. Han skall vidare hålla sig underrättad om den forskning och tekniska utveckling som dels hänför sig till den aktuella varan, dels till nödvändiga skyddsåtgärder som är av betydelse för skyddet av liv, hälsa eller egendom.

Den som yrkesmässigt överlåter en brandfarlig eller explosiv vara bör ha det kunnande som behövs med hänsyn till varans egenskaper bl. a. för att kunna ge köparna en korrekt risk- och skyddsinformation.

Företag som hanterar brandfarliga eller explosiva varor, t. ex. i samband med tillverkning av andra produkter, behöver också kunskaper för att kunna bedöma vilka risker som kan uppstå på grund av hanteringen. Arbetsmiljölagstiftningen innehåller också krav som bör ställas på en yrkesmässig användning av brandfarliga eller explosiva varor. Förevarande paragraf ger möjlighet att ställa de ytterligare kompetenskrav som kan behövas för en från brand- och explosionsskyddssynpunkt säker hantering av de farliga varorna inom företagen.

9 § Den som bedriver verksamhet, i vilken ingår yrkesmässig hantering av brandfarliga eller explosiva varor, skall se till att det finns tillfredsställande utredning om riskerna för brand eller explosion i verksamheten och om de skador som därvid kan uppkomma.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om sådan utredning.

I paragrafen föreskrivs en särskild utredningsskyldighet för dem som bedriver en verksamhet i vilken en yrkesmässig hantering av brandfarliga eller explosiva varor ingår. Kravet på undersökning syftar till att klargöra de brand- och explosionsriskerna som är förenade med en viss verksamhet. Medvetenheten om riskerna är en förutsättning för att erforderliga skyddsåtgärder skall kunna vidtas.

I paragrafens andra stycke anges att de närmare föreskrifterna om utredningsskyldigheten meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Genom sådana föreskrifter bör bl. a. kunna preciseras hur och till vilka en utredning skall redovisas och hur den skall genomföras med avseende på arten och graden av de farliga egenskaperna hos olika varor och behovet av lämpliga skyddsåtgärder.

10 § Den som tillverkar, importerar eller överlåter brandfarliga eller explosiva varor skall genom märkning eller på annat sätt lämna de uppgif-

ter som är av betydelse från brand- och explosionssynpunkt (varuinformation).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om varuinformation.

I paragrafen föreskrivs en upplysningskyldighet för dem som tillverkar, importerar eller överlåter brandfarliga eller explosiva varor. Det skall därvid särskilt anmärkas att paragrafen kommer att gälla alla som överlåter brandfarliga eller explosiva varor, således inte bara i sådana fall då överlåtelserna kan betecknas som yrkesmässig. Den föreskrivna skyldigheten innebär att sådana upplysningar skall lämnas som är av betydelse för att förhindra att olyckor inträffar hos dem som använder varorna och för att motverka skador på grund av varorna. Syftet med informationen är således primärt att sprida upplysning om de risker som kan vara förenade med hanteringen av de farliga varorna.

Det bör ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om denna upplysningsplikt och hur den skall utövas. Andra stycket innehåller ett bemyndigande för detta ändamål.

Tillstånd m. m.

11 § Den som hanterar eller importerar explosiva varor och den som yrkesmässigt eller i större mängd hanterar brandfarliga varor skall ha tillstånd till det.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får om det behövs från brand- eller explosionssynpunkt meddela föreskrifter om att annat särskilt krav skall gälla för hantering eller import av brandfarliga eller explosiva varor.

I paragrafen föreskrivs när det behövs tillstånd i fråga om hantering eller import av de farliga varorna.

För de explosiva varorna gäller att all hantering och import av dessa varor är tillståndspliktig.

Med hänsyn till definitionen av begreppet hantering i 3 § innebär detta att alla tänkbara förfaranden med de explosiva varorna är tillståndspliktiga. Så är t. ex. förvärv, innehav, underhåll, bearbetning, saluhållande, försäljning m. m. tillståndspliktig hantering vad gäller de explosiva varorna. Detta medför självfallet inte, att det skall krävas särskilda tillstånd för varje led i en hantering av de explosiva varorna när det är fråga om samma tillståndshavare och samma varuslag. I varje ansökan om tillstånd till en viss hantering skall däremot varje led av hanteringen redovisas, så att berörd tillståndsmyndighet kan ta ställning till vilka villkor som bör ställas för de olika hanteringsleden.

I fråga om de brandfarliga varorna krävs tillstånd bara när det gäller en större mängd sådana varor eller yrkesmässig hantering, som t. ex. kan omfatta tillverkning, bearbetning eller användning, förvaring, transport i rörledning eller överlåtelse av varorna.

Av betydelse i detta sammanhang är det generella bemyndigandet i 5 § för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela

undantag från lagens tillämpning i fråga om vissa varor eller viss hantering. Det kan gälla en viss hantering av en explosiv vara som inte behöver vara tillståndspliktig, exempelvis på grund av att det är fråga om en sådan liten mängd av varan som hanteras att risken för explosion är liten. Samma förhållanden kan även gälla i fråga om de brandfarliga varorna. Det kan således antingen vara fråga om en yrkesmässig hantering av brandfarliga varor, som inte behöver vara tillståndspliktig exempelvis på grund av att själva hanteringen inte är farlig eller på grund av att det är fråga om små mängder av varorna.

I fråga om hanteringen av såväl de brandfarliga som de explosiva varorna gäller i båda fallen enligt paragrafen att det är den som hanterar varorna som är skyldig att ha tillstånd. Om verksamheten bedrivs av en fysisk person är således denna tillståndsskyldig, och om den bedrivs av en juridisk person skall tillståndet meddelas den juridiska personen. Om den tillståndspliktiga verksamheten bedrivs t. ex. i bolagsform, blir innebörden att berörda anställda i bolaget får rätt att hantera varorna. Det krävs således inte att var och en som hanterar de farliga varorna alltid behöver ha tillstånd. I de fall en arbetsgivare skall ha tillstånd till en viss hantering, innefattar detta tillstånd även arbetstagares befattning med dessa varor. Det är dock arbetsgivaren som svarar för att de skyldigheter som följer av tillståndet iakttas.

I paragrafens andra stycke föreskrivs att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela andra särskilda villkor, t. ex. krav på anmälan hos berörd myndighet i fråga om vissa varor eller i fråga om innehav av en viss mängd brandfarliga eller explosiva varor.

12 § Är det av särskild betydelse från brand- eller explosionssynpunkt, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förbjuda hantering eller import av en brandfarlig eller explosiv vara.

Enligt paragrafen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer omedelbart ingripa med ett generellt förbud mot hantering eller import av en viss brandfarlig eller explosiv vara. Självfallet skall det vara fråga om en sådan vara som antingen genom egna egenskaper eller genom hanteringen av varan kan medföra en särskilt betydande risk för skada genom brand eller explosion. En ytterligare förutsättning för ett förbud enligt paragrafen bör vara att tillståndskrav eller andra villkor enligt föregående paragraf inte är tillräckliga för att undanröja riskerna. Med stöd av bestämmelsen är det möjligt att ingripa både mot en enstaka vara och mot en grupp varor av ett visst slag.

13 § Byggnadsnämnden prövar frågor om tillstånd beträffande brandfarliga varor. Polismyndigheten eller sprängämnesinspektionen prövar enligt vad regeringen närmare föreskriver frågor om tillstånd beträffande explosiva varor.

Paragrafen motsvarar 14 § i det till lagrådet remitterade lagförslaget. Utformningen har berörts i lagrådets yttrande.

I paragrafen anges vilka myndigheter som skall pröva frågor om tillstånd

till hanteringen av de brandfarliga och explosiva varorna. Som framgår av paragrafen skall byggnadsnämnden i likhet med vad som nu gäller, pröva frågor om tillstånd till hantering av brandfarliga varor, medan polismyndigheten eller sprängämnesinspektionen skall vara tillståndsmyndigheter i fråga om de explosiva varorna. Som redovisas i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5) skall sprängämnesinspektionen överta tillståndsprövningen i fråga om de explosiva varorna från länsstyrelsen. Närmare föreskrifter om hur denna tillståndsprövning skall fördelas mellan polismyndigheten och sprängämnesinspektionen kommer att utfärdas av regeringen.

14 § Tillstånd skall begränsas till viss tid och innehålla de villkor som kan förutses vara erforderliga från brand- och explosionssynpunkt under tillståndets giltighetstid.

Om det behövs från brand- eller explosionssynpunkt får tillståndsmyndigheten under tillståndets giltighetstid föreskriva att nya eller ändrade villkor skall gälla för tillståndet.

Paragrafen motsvarar 13 § i det till lagrådet remitterade lagförslaget. I paragrafen har tillståndsmyndighetens skyldigheter preciserats i enlighet med lagrådets förslag, så att det klart framgår att tillståndsmyndigheten alltid skall vara skyldig att överväga vilka villkor som kan anses vara nödvändiga i förhållande till tillståndets giltighetstid.

I paragrafens första stycke anges att tillstånd skall tidsbegränsas, vilket skiljer sig från nuvarande ordning. Som framförs i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5) kan sådana förändringar uppkomma i en tillståndspliktig verksamhet, som gör att det är nödvändigt att ompröva hanteringen. Enligt paragrafens första stycke skall tillståndsmyndigheten i samband med tillståndsprövningen i varje enskilt ärende meddela de villkor för tillståndet, som är nödvändiga med hänsyn till brand- och explosionsskyddet. Sådana villkor torde oftast komma att rikta sig mot den som tillverkar, importerar eller försäljer vissa varor. Villkoren kan dock också avse brukarens skyldigheter.

I paragrafen ges också möjligheter för tillståndsmyndigheten att ändra tidigare meddelade villkor samt att meddela nya villkor under tillståndets giltighetstid. Rätten att uppställa villkor är dock alltid knuten till de syften som lagstiftningen avser att tillvarata. Villkoren skall således alltid vara påkallade från brand- och explosionssynpunkt.

15 § Ett tillstånd får återkallas, om

1. bestämmelse i lagen eller föreskrift som meddelats med stöd av denna eller villkor som uppställts med stöd av 14 § i något väsentligt avseende inte iakttas, eller

2. det i annat fall är av väsentlig betydelse från brand- eller explosionssynpunkt.

I paragrafen anges i vilka fall ett tillstånd enligt lagen kan återkallas. Enligt punkt 1 kan ett tillstånd återkallas, om ett villkor eller föreskrift, som tillståndsmyndigheten meddelat i samband med tillståndet helt åsidosatts eller inte iakttas i något väsentligt avseende.

Om ett villkor åsidosatts i något mindre betydelsefullt hänseende eller om det villkor som åsidosatts i och för sig är av mindre vikt bör det inte

komma i fråga att återkalla ett tillstånd. Endast vid mera allvarliga eller upprepade försummelser från tillståndshavarens sida bör återkallelse tillgripas. I flertalet fall torde rättelse kunna uppnås genom att lämpliga förelägganden meddelas, vilka enligt den föreslagna lagen kan kombineras med vitesförelägganden enligt 18 §.

I punkt 2 anges att ett tillstånd kan återkallas, om det i annat fall är av väsentlig betydelse från brand- eller explosionskyddssynpunkt. Med stöd av bestämmelsen kan ett tillstånd återkallas på grund av tidigare inte uppmärksammade allvarliga brister i samband med en tillståndspliktig verksamhet. Det kan t. ex. krävas att ett tillstånd återkallas med hänsyn till omständigheter, som framkommit först efter det att tillståndet meddelas. Det kan därvid både vara fråga om omständigheter kring de farliga varor som kring själva hanteringen eller verksamheten. Avsikten är att återkallelse med stöd av punkt 2 skall ske endast i undantagsfall.

Tillsyn

16 § Sprängämnesinspektionen utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av denna lag samt de föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen.

På det lokala planet utövas tillsynen, om inte regeringen föreskriver annat, av kommunens räddningsnämnd i fråga om brandfarliga varor och av polismyndigheten i fråga om explosiva varor.

I enlighet med lagrådets förslag har paragrafen omformulerats så att det direkt kan utläsas vilka myndigheter som skall ha ansvaret för tillsynen.

Förevarande paragraf innehåller den grundläggande bestämmelsen om tillsyn.

På det centrala planet är det sprängämnesinspektionen som avses svara för tillsynen, medan tillsynen på det lokala planet skall tillkomma kommunens räddningsnämnd i fråga om de brandfarliga varorna och polismyndigheten i fråga om de explosiva varorna.

17 § En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Bestämmelsen ger tillsynsmyndigheten möjlighet att som ett led i den löpande tillsynen i ett visst ärende besluta att den som hanterar eller importerar en brandfarlig eller explosiv vara skall lämna de upplysningar eller handlingar som behövs för att tillsynen skall kunna utövas. Upplysningarna kan gälla en varas egenskaper och sammansättning, den avsedda hanteringen, verksamheten, omsättningen e. d. Myndigheternas befogenheter skall också kunna omfatta ritningar, beskrivningar, riskutredningar, analys- eller testprotokoll eller likartade handlingar m. m.

De uppgifter som framkommer i samband med tillämpningen av denna paragraf kan i sin tur ligga till grund för vitesbeslut och andra ingripanden. Underlåtenhet att lämna upplysningar kan medföra straffansvar enligt 21 § första stycket punkt 3, om det är fråga om en uppsåtlig underlåtenhet och underlåtenheten äger rum på grund av oaktsamhet.

18 § En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs i enskilda fall för att denna lag eller föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Om någon underlåter att iaktta vad som har angivits i ett föreläggande eller ett förbud enligt första stycket, får en tillsynsmyndighet förordna om rättelse på hans bekostnad. Finns förutsättningar att meddela ett föreläggande eller förbud, får ett sådant förordnande ges utan att föreläggande eller förbud meddelats, om tillsynsmyndigheten med hänsyn till risken för allvarliga skador eller av andra särskilda skäl finner att rättelse bör ske utan dröjsmål.

I paragrafens tredje stycke har tillsynsmyndigheternas befogenheter preciserats i enlighet med lagrådets förslag, så att de inte skall kunna vidta större ingrepp eller mer omfattande åtgärder än som behövs i det särskilda fallet.

Enligt paragrafen som inte haft någon tidigare motsvarighet, får en tillsynsmyndighet meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagens bestämmelser eller andra föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av dessa skall kunna efterlevas. Självfallet bör en tillsynsmyndighet i första hand vid bristande efterlevnad försöka få rättelse på frivillig väg genom råd och anvisningar. När den frivilliga vägen inte är framkomlig, ger paragrafen tillsynsmyndigheterna vissa befogenheter för att kunna ingripa med sådana åtgärder som är nödvändiga i varje enskilt fall. Dessa befogenheter bör naturligtvis bara utnyttjas när det är påkallat med hänsyn till syftet med lagens bestämmelser och de föreskrifter som är utfärdade med stöd av lagen.

Enligt andra stycket får myndigheten förena beslut om förelägganden eller förbud med vite. Enligt tredje stycket får tillsynsmyndigheten också förordna om rättelse på de försumligas bekostnad.

I fråga om utdömande av förelagt vite gäller föreskrifterna i lagen (1985:206) om viten.

Det ligger i sakens natur att en myndighet aldrig skall tillgripa mer omfattande tvångsåtgärder än som behövs i varje enskilt fall. I enlighet härmed bör ingripanden i första hand ske genom förelägganden och förbud. Ett förordnande om rättelse på den felandes bekostnad bör aktualiseras först om det finns skäl att anta att föreläggande eller förbud, med eller utan vite, inte kommer att åtgärdas eller att det inte skulle ske tillräckligt snabbt eller inte skulle leda till åsyftat resultat.

19 § För tillsyn enligt denna lag har en tillsynsmyndighet rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen av brandfarliga och explosiva varor och får göra undersökningar och ta prover. För uttaget prov betalas inte ersättning.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för tillsynen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en tillsynsmyndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov.

För att kunna tillse att lagen efterlevs behöver tillsynsmyndigheterna ha rätt till tillträde till lokaler eller områden i övrigt där brandfarliga eller

explosiva varor hanteras. Genom förevarande paragraf får tillsynsmyndigheten sådan rätt. Tillsynen kan också avse hantering av de farliga varorna i de enskilda hushållen. Liknande befogenhet förekommer i räddningstjänstlagen, enligt vilken den som förrättar brandsyn och den som utför sotning och kontroll av brandskyddet har rätt att få tillträde i de enskilda hushållen för att fullgöra sina uppgifter.

Rätten till tillträde begränsas av att tillsynen skall gälla en sådan hantering av de berörda varorna som kräver tillstånd eller annars omfattas av lagens regler. Tillsynsmyndigheten bör naturligtvis vad gäller enskilda hushåll utnyttja befogenheten med särskild försiktighet. Någon uttrycklig bestämmelse om detta har dock inte ansetts nödvändig. Eventuella tvångs-ingripanden i bostäder som påkallas från brand- eller explosionsskyddssynpunkt har ofta sådan bakgrund att ingripandet kan ske med stöd av rättegångsbalkens bestämmelser om husrannsakan. Avsikten med paragrafen är främst att underlätta för tillsynsmyndigheten att utöva tillsyn över verksamhet som bedrivs yrkesmässigt.

Det ligger också i sakens natur, att tillsynsorganen i första hand skall försöka få tillträde genom frivillig medverkan från den som äger eller innehar områden, lokaler eller andra utrymmen, i vilka brandfarliga och explosiva varor hanteras.

Enligt paragrafens sista stycke skall en tillsynsmyndighets kostnader för provtagning eller undersökning av prov ersättas i den utsträckning som regeringen eller den föreskrivande myndigheten bestämmer.

Ersättning skall erläggas av den vars hantering har föranlett provtagningen eller undersökningen och motsvara uppkomna kostnader för tillsynsmyndigheten i ett speciellt fall.

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för statliga myndigheters verksamhet enligt denna lag.

Kommunfullmäktige får meddela föreskrifter om sådana avgifter för kommunala myndigheters verksamhet.

På lagrådets inrådan har bestämmelserna om avgifter slagits samman till en paragraf, som inleds med regler om avgifter för de statliga myndigheternas verksamhet. Regler om avgifter för de kommunala myndigheternas verksamhet finns i paragrafens andra stycke.

Sprängämnesinspektionens verksamhet finansieras genom avgifter. Sådana avgifter får tas ut av dem som tillverkar brandfarliga eller explosiva varor inom landet och av dem som inför sådana varor till landet. Avgiftsskyldigheten gäller därvid också den som tillverkar eller importerar varorna åt annan. För dem som projekterar eller uppför anläggningar för hantering av sådana varor gäller avgiftsskyldigheten enbart för sådana anläggningar som projekteras i Sverige för att uppföras inom landet.

Enligt andra stycket i paragrafen får kommunfullmäktige meddela föreskrifter om avgifter i ärenden om tillstånd eller i tillsynsärenden. Dessa avgifter får tas ut med högst det belopp som motsvarar kommunens ge-

nomsnittliga kostnad för åtgärder i samband med tillståndsprövningen eller tillsynen. Kostnadsuttaget skall grundas på den s. k. självkostnadsprincipen, som innebär att avgift för verksamheten inte får tas ut med högre belopp än som svarar mot självkostnaden. Grunderna för denna beräkning av avgifterna skall anges i en taxa som beslutas av kommunfullmäktige. Kommunfullmäktiges beslut att fastställa taxa kan överklagas genom kommunalbesvär. Vid sidan härav kan inte bara frågan om avgiftsskyldighet, om sådan föreligger, utan också taxans riktighet prövas av domstol, om sökanden bestrider kommunens krav på betalning enligt lagen. Dessutom kan byggnadsnämndens avgiftsbeslut i ett tillståndsärende överklagas med stöd av 27 § i lagen.

Ansvar m. m.

21 § Den som

1. med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 7 §,
2. med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot 11 § första stycket eller mot föreskrift, villkor eller förbud som har meddelats med stöd av 6–12 eller 14 §§, eller
3. med uppsåt eller av oaktsamhet underlåter att efterkomma en begäran enligt 17 §

döms till böter eller fängelse i högst ett år.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Till ansvar enligt första stycket döms inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken eller enligt lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

I den nuvarande lagen om explosiva och brandfarliga varor görs en åtskillnad mellan brott som gäller brandfarliga varor och brott som gäller explosiva varor, bl. a. i fråga om det straffmaximum som kan komma i fråga för den som uppsåtligen eller av oaktsamhet hanterar sådana varor i strid mot bestämmelserna. För brottsliga förfaranden med explosiva varor kan domstolen döma till fängelse i högst två år, medan fängelsestraff i högst ett år kan utdömas när det är fråga om de brandfarliga varorna. Att göra en sådan åtskillnad i fråga om högsta möjliga straff i samband med en brottslig eller oaktsam hantering av de farliga varorna har inte bedömts vara motiverat. Straffskalan har därför gjorts gemensam. Skillnader mellan olika gärningar får i stället komma till uttryck genom domstolens straffmätning.

I den nya lagen har straffmaximum sänkts till ett års fängelse med hänsyn till relationen mellan den föreslagna ansvarsbestämmelsen och bestämmelsen i 13 kap. 6 § brottsbalken om allmänfarlig vårdslöshet. Med den föreslagna bestämmelsen undviks eventuella tillämpningsproblem mellan de angivna ansvarsbestämmelserna, t. ex. med hänsyn till bestämmelserna om preskription.

Enligt första stycket första punkten i paragrafen är det endast bestämmelsen om försiktighetsmått i 7 § som är direkt straffsanktionerad. För ansvar vid överträdelse av denna allmänna bestämmelse om försiktighetsmått krävs att gärningen har begåtts med uppsåt eller av grov oaktsamhet.

Ansvarsbestämmelsen i andra punkten avser överträdelse av kravet på

tillstånd och överträdelse av föreskrifter som regeringen eller myndigheter som regeringen bestämmer har meddelat om skyddskrav i fråga om byggnader och anläggningar, krav på kontroll genom teknisk provning m. m. i samband med användningen av varorna (6 §), försiktighetsmått vid hanteringen av brandfarliga eller explosiva varor (7 §), kompetenskrav i samband med en yrkesmässig hantering av de farliga varorna (8 §), utrednings-skyldighet (9 §), varuinformation (10 §), tillstånd och generella villkor (11 §), förbud mot viss hantering eller import (12 §) samt villkor som meddelats i ett tillståndsärende (14 §).

Enligt tredje punkten straffsanktioneras brott mot upplysningsplikten gentemot tillsynsmyndigheten i 17 §.

Enligt andra stycket i paragrafen skall det inte dömas till ansvar i ringa fall.

Enligt tredje stycket skall det inte dömas till ansvar om ansvar för gärningen kan ådömas enligt bestämmelserna i brottsbalken. Detta innebär vid lagkonkurrens, dvs. när brottsbalken och lagen om brandfarliga och explosiva varor är tillämpliga samtidigt, att bestämmelserna om skadegörelsebrott i brottsbalkens 12 kap. och om allmänfarliga brott i 13 kap. har företräde framför ansvarsbestämmelserna i denna paragraf. Det skall inte heller dömas till ansvar enligt denna lag, om ansvar för gärningen kan ådömas enligt varusmuggningslagen.

22 § Den som har överträtt vitesföreläggande eller vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Som en konsekvens av den lucka som uppkommit i paragrafföljden genom att 20 och 21 §§ i det remitterade förslaget slagits samman till en ny paragraf, har det sista stycket i 22 § i det remitterade förslaget på lagrådets inrådan avskiljts som en ny 22 §.

Paragrafen ger uttryck för den allmänna principen att inte ingripa med både straff- och vitespåföljd mot samma förfarande.

Slutligen skall också erinras om reglerna om företagsbot i 36 kap. 7–10 §§ brottsbalken.

23 § Den som med uppsåt eller av oaktsamhet lämnar oriktig uppgift om förhållande av betydelse i en ansökan eller annan handling som avges enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen döms till böter.

Tillämpningsområdet för 23 § avser de fall där ett oriktigt uppgiftslämnande inte är kriminaliserat enligt någon annan straffbestämmelse. Enligt 21 § straffas t. ex. underlåtenhet att fullgöra föreskrivna uppgiftsskyldigheter enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 9 § angående utrednings-skyldigheten eller 10 § angående kravet i fråga om varuinformation.

24 § Brandfarliga eller explosiva varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av varorna samt utbytet av sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

Om en brandfarlig eller explosiv vara förklaras förverkad, får även varans förpackning förklaras förverkad.

Enligt äldre reglering kunde endast explosiva varor som har varit föremål för brott förklaras förverkade. Enligt den nya lagen kan också de brandfarliga varor som har varit föremål för brott förklaras förverkade om det inte är uppenbart oskäligt.

I paragrafens sista stycke föreskrivs att förpackningar med de farliga varorna också kan förklaras förverkade i de fall själva varorna är förverkade. På samma sätt som i paragrafens första stycke har bestämmelsen ändrats i förhållande till äldre lag till att avse även brandfarliga varor.

25 § Anordningar för hantering av brandfarliga eller explosiva varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av anordningarna skall förklaras förverkade, om den brottsliga gärningen har medfört uppenbar risk för en betydande skada genom brand eller explosion och förverkande inte är uppenbart oskäligt.

Om en anordning förklaras förverkad, får även anordningens innehåll och förpackning förklaras förverkade.

Paragrafens andra stycke har, liksom föregående paragraf, ändrats i förhållande till gällande reglering på så sätt att också innehåll och förpackningar med explosiva varor kan förklaras förverkade om en anordning förverkas.

Sekretess

26 § Den som har tagit befattning med ett ärende som avses i denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han därvid erfarit om någons affärs- eller driftförhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

Vid beredningen av tillståndsärenden enligt lagen kommer känsliga upplysningar om bl. a. enskildas affärsförhållanden att kunna spridas.

Sekretess hos statliga myndigheter kan föreskrivas genom en ändring av punkten 62 i bilagan till sekretessförordningen (1980:657). Vad gäller sekretess hos kommun (byggnadsnämnd) föreslås en ändring i 8 kap. 7 § sekretesslagen. Tystnadsplikt bör gälla även för enskilda som får ta del av vad som förekommer i ett tillståndsärende. I paragrafen finns bestämmelser om en sådan tystnadsplikt.

Den som bryter mot tystnadsplikten kan enligt 20 kap. 3 § brottsbalken dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Överklagande m. m.

27 § Byggnadsnämndens beslut i tillståndsärenden får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos kammarrätten. Sprängämnesinspektionen får överklaga byggnadsnämndens beslut om tillstånd.

Polismyndighetens beslut i tillståndsärenden får överklagas hos spräng-

ämnensinspektionen. Inspektionens beslut får inte överklagas.

Sprängämnesinspektionens beslut i tillståndsärenden, som inspektionen har prövat som första instans, får överklagas hos kammarrätten.

På lagrådets inrådan har innehållet i paragrafen omredigerats, så att de tre tillståndsmyndigheterna behandlas var för sig.

I paragrafen behandlas möjligheten att överklaga olika tillståndsbeslut. Vidare anges hos vilka myndigheter sådana beslut skall överklagas.

Paragrafens första stycke motsvarar vad som gäller enligt 61 § i förordningen om brandfarliga varor i fråga om rätt att överklaga byggnadsnämndens beslut om tillstånd till hantering av brandfarliga varor. Sådana beslut får överklagas hos berörd länsstyrelse. Liksom tidigare och i likhet med vad som gäller i fråga om byggnadsnämndens beslut om bygglov enligt plan- och bygglagen (1987:10) får länsstyrelsens beslut överklagas till kammarrätten. Rätten för sprängämnesinspektionen att överklaga en byggnadsnämnds beslut om att bevilja någon tillstånd har också bibehållits.

Paragrafens andra stycke upptar en bestämmelse om överklagande av polismyndighetens beslut om tillstånd till hantering eller import av de explosiva varorna. Till skillnad från gällande reglering skall sådana beslut överklagas hos sprängämnesinspektionen i stället för hos berörd länsstyrelse. Sprängämnesinspektionen föreslås därvid bli sista instans i fråga om sådana ärenden.

Till skillnad från den gällande regleringen föreskrivs det att sprängämnesinspektionens tillståndsbeslut t. ex. i fråga om tillverkning av explosiva varor skall kunna överklagas hos kammarrätten.

28 § Polismyndighetens och räddningsnämndens beslut i tillsynsärenden får överklagas hos sprängämnesinspektionen. Inspektionens beslut får inte överklagas.

Sprängämnesinspektionens beslut i tillsynsärenden och övriga ärenden som inspektionen prövar som första instans får överklagas hos kammarrätten.

Beslut om föreskrifter som avses i 8 kap. regeringsformen och som har meddelats med stöd av bemyndigande enligt denna lag får inte överklagas.

I paragrafen behandlas rätten att överklaga de beslut som har meddelats i samband med den föreskrivna tillsynen över efterlevnaden av denna lag och de föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen. Sådana beslut i tillsynsärenden kan t. ex. vara beslut om föreläggande eller förbud. Enligt paragrafen skall polismyndighetens och räddningsnämndens beslut i tillsynsärenden överklagas hos sprängämnesinspektionen som är sista instans i sådana ärenden.

Sprängämnesinspektionen skall vara den centrala tillsynsmyndigheten medan polismyndigheten och räddningsnämnden skall svara för den lokala tillsynen. I paragrafen föreslås att beslut av de lokala tillsynsmyndigheterna enbart skall kunna överklagas hos den centrala tillsynsmyndigheten, medan sprängämnesinspektionens egna beslut i sådana ärenden får överklagas hos kammarrätten.

Andra stycket i paragrafen innebär också att sprängämnesinspektionens

beslut i övriga ärenden skall kunna överklagas hos kammarrätten. Som exempel på sådana övriga ärenden, som varken kan hänföras till tillstånds- eller tillsynsärenden, kan nämnas ärenden om godkännande av explosiva varor, ärenden om avgifter för inspektionens verksamhet samt ärenden om godkännande av anordningar efter kontroll genom teknisk provning m. m.

Slutligen har det i tredje stycket införts en bestämmelse om att normbeslut inte får överklagas.

Det skall i detta sammanhang också erinras om att bestämmelserna i lagen (1985:206) om viten gäller i fråga om utdömande av förelagt vite.

29 § I beslut enligt 14 § andra stycket om nya eller ändrade villkor, enligt 15 § om återkallelse av tillstånd och enligt 18 § om föreläggande, förbud eller rättelse får förordnas att beslutet skall gälla med omedelbar verkan.

Paragrafen har införts på förslag av lagrådet och innebär att i ett beslut om nya eller ändrade villkor till ett redan meddelat tillståndsbeslut eller om återkallelse av ett tillstånd eller om föreläggande, förbud eller förordnande om rättelse skall kunna bestämmas att beslutet skall lända till omedelbar efterrättelse.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989, då lagen (1975:69) om explosiva och brandfarliga varor skall upphöra att gälla.

2. Om det i lag eller annan författning hänvisas till bestämmelser som ersätts genom bestämmelserna i den nya lagen, skall i stället de nya bestämmelserna tillämpas.

3. Ett beslut om föreskrifter, godkännande, tillstånd, medgivande eller undantag som har meddelats med stöd av äldre bestämmelser skall anses meddelat med stöd av motsvarande bestämmelser i den nya lagen, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver något annat.

4. I fråga om tillstånd som enligt äldre bestämmelser har meddelats att gälla tills vidare får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldighet för tillståndshavaren att göra anmälan hos viss myndighet. Iakttas inte föreskriven anmälningsskyldighet skall tillståndet anses ha upphört att gälla.

I första punkten av övergångsbestämmelserna anges när den nya lagen skall träda i kraft och att lagen (1975:69) om explosiva och brandfarliga varor skall upphöra att gälla vid ikraftträdandet. Tidpunkten för ikraftträdandet har föreslagits med hänsyn till den tid som krävs för att sprängämnesinspektionen skall kunna utfärda de detaljföreskrifter som är nödvändiga för en tillämpning av lagen och de bestämmelser som regeringen kommer att utfärda med stöd av denna.

Enligt tredje punkten skall föreskrifter, beslut om godkännande, tillstånd m. m. som har meddelats med stöd av de äldre bestämmelserna i stället anses meddelade med stöd av den nya lagen, om inte regeringen eller annan myndighet efter delegation från regeringen har bestämt annorlunda.

Den fjärde punkten i övergångsbestämmelserna avser de tillstånd för hantering av brandfarliga eller explosiva varor som, med stöd av de nu upphävda bestämmelserna, har meddelats att gälla tills vidare. Som framgår av lagen skall tillstånd i fortsättningen meddelas att gälla för en bestämd tid. Syftet med bestämmelsen är att varje hanterings- eller importtillstånd som är meddelat enligt äldre bestämmelser och som fortfarande krävs enligt den nya lagen så småningom skall ersättas med tillstånd som har meddelats att gälla för en viss tid. På lagrådets inrådan har en ordning med anmälningsskyldighet införts för innehavare av tillstånd som enligt äldre bestämmelser har meddelats att gälla tills vidare. En sådan ordning är inte lika ingripande för en tillståndshavare som den föreslagna ordningen i remissen, men kommer ändå att medföra att alla tillstånd så småningom blir tidsbegränsade. I detta sammanhang skall också erinras om bestämmelserna i 14 §, som innebär att nya eller ändrade villkor alltid kan föreskrivas under ett tillstånds giltighetstid, om det behövs för brand- eller explosionssynpunkt.

4.2 Lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)

8 kap. 7 §

Sekretess gäller i verksamhet, som bedrivs av annan än statlig myndighet och som består i tillsyn eller stödverksamhet med avseende på näringslivet, för uppgift om

1. enskilds affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs,

2. andra ekonomiska eller personliga förhållanden för den, som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för tillsyns- eller stödverksamhet som avses i denna paragraf.

Motsvarande sekretess gäller hos kommunal myndighet i ärende om tillstånd till hantering av brandfarliga varor. Sekretessen gäller dock inte beslut i sådant ärende.

Regeringen kan för särskilt fall förordna om undantag från sekretessen enligt första stycket 1, om den finner det vara av vikt att uppgiften lämnas. I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

I paragrafen finns regler om sekretess inom den kommunala verksamheten i förhållande till näringslivet. Ändringen innebär att sekretess skall kunna gälla hos byggnadsnämnden i fråga om vissa uppgifter i tillståndsärenden enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor, om de övriga förutsättningarna i paragrafen är uppfyllda.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

dels anta förslagen till

1. lag om brandfarliga och explosiva varor
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)

dels bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag anført om

Prop. 1987/88:101

3. den centrala myndighetens namn (avsnitt 2.6)

4. sprängämnesinspektionens anslag (avsnitt 2.7)

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden har anført för de åtgärder och ändamål som han har hemställt om.

Utredningens sammanfattning av betänkandet

En ny lag om brandfarliga och explosiva varor ersätter den nuvarande lagen (1975:69) om explosiva och brandfarliga varor. Den föreslagna lagen är utformad som en ramlag. Den inleds med bestämmelser om lagens syfte och tillämpningsområde. Vidare innehåller den i huvudsak dels allmänna bestämmelser som anger skyddsprinciperna för hanteringen av varorna, dels bestämmelser om tillstånd och tillsyn av lagens efterlevnad, dels bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter för tillämpningen av lagen. Den avslutas med bestämmelser om avgifter, ansvar, överklaganden och sekretess.

Vissa tillämpningsföreskrifter till lagen tas in i en förordning om brandfarliga och explosiva varor. Den ersätter de nuvarande förordningarna på området, dvs. förordningen (1949:341) om explosiva varor, förordningen (1957:232) om explosiva varor för försvarets behov, m. m., förordningen (1961:568) om brandfarliga varor samt förordningen (1962:500) om brandfarliga varor som omhänderhas av försvarsmakten, m. m. Försvarsmaktens befattning med de aktuella varorna skall således inte som nu regleras i särskild ordning.

Förslaget till förordning innehåller bl. a. bestämmelser om varuområdets närmare avgränsning samt om skyldigheter vid hantering av varorna. Där emot ingår – till skillnad mot i de nuvarande förordningarna – inga detaljbestämmelser rörande varornas handhavande. I den mån sådana bestämmelser behövs skall de meddelas av sprängämnesinspektionen och – beträffande försvarsmakten – av försvarets materielverk.

Den nya lagen skall ha som syfte att förhindra att brandfarliga och explosiva varor vållar brand eller explosion samt att förebygga och begränsa skador på liv, hälsa eller egendom genom brand eller explosion vid hantering av sådana varor. Regleringen skall således enbart omfatta brand- och explosionsriskerna med varorna. Den nuvarande ordningen, enligt vilken skyddet mot vattenförorening av brandfarliga vätskor regleras både i förordningen om brandfarliga varor och lagen (1985:426) om kemiska produkter, skall således inte gälla längre. Regleringen av varorna från miljöskyddssynpunkt skall i stället ske enbart genom lagen om kemiska produkter. Sprängämnesinspektionen skall dock även i fortsättningen vara den myndighet som meddelar föreskrifter om skydd mot vattenförorening genom utflöde av brandfarliga vätskor och som – liksom hittills – tillsammans med räddningsnämnderna utövar tillsynen över efterlevnaden av föreskrifterna.

När det i övrigt gäller förhållandet till annan lagstiftning är de viktigaste förslagen följande. I räddningstjänstlagen (1986:1102) föreslås en ändring med den innebörden att lagen inte skall gälla i fråga om sådana olycks- och skadeförebyggande åtgärder som avses i lagen om brandfarliga och explosiva varor. Den nya lagen skall, liksom den nuvarande, inte tillämpas på sådan transport av brandfarliga och explosiva varor som omfattas av lagen

(1982:821) om transport av farligt gods. Förordningen (1982:923) om transport av farligt gods ändras dock så att sprängämnesinspektionen skall meddela beslut om en viss vara är att anse som farligt gods i de fall varan omfattas av lagen om brandfarliga och explosiva varor. Den nya lagen skall inte innebära någon inskränkning av tillämpningsområdet för arbetsmiljölagen (1977:1160).

Den nya lagen är tillämplig på hantering och import av brandfarliga och explosiva varor. I lagen anges inte varuområdet närmare. Det görs i förordningen. I jämförelse med nuvarande bestämmelser utvidgas varuområdet brandfarliga varor. Sålunda skall sådana brandfarliga fasta varor, självantändande varor, varor som utvecklar brandfarlig gas vid kontakt med vatten, oxiderande varor och organiska peroxider som sprängämnesinspektionen anger räknas som brandfarliga varor. Dessa varugrupper är f. n. oreglerade från brand- och explosionsskyddssynpunkt utom när det gäller transport. Förslaget innebär att samma bestämmelser skall gälla för sådana varor som för brandfarliga gaser och vätskor.

Området brandfarliga varor utvidgas också till att omfatta vätskor med flampunkt högre än 55 °C när de hanteras i stor mängd på samma ställe och hanteringen kan orsaka betydande skada genom brand eller explosion samt om sprängämnesinspektionen föreskriver det. Däremot slopas bestämmelsen om att dieselbrännolja och eldningsolja generellt skall räknas som brandfarliga vätskor. De undantag för vissa vattenblandbara brandfarliga vätskor som ingår i nu gällande förordning om brandfarliga varor slopas i huvudsak och skall endast gälla för spritdrycker i livsmedelslagens mening. En ny och modernare definition av begreppet explosiva varor införs.

Som en sammanfattande benämning på alla förfaranden med brandfarliga och explosiva varor som kan komma i fråga införs begreppet hantering. Begreppet har samma betydelse som t. ex. i lagen om kemiska produkter men innebär en utvidgning i förhållande till nu gällande förordning om brandfarliga varor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om undantag från lagens tillämpningsområde. Vissa särbestämmelser kommer att gälla i fråga om försvarsmaktens befattning med varorna. De reglerar huvudsakligen vissa undantag, särskilda samrådskrav samt bemyndiganden för försvarets materielverk i olika avseenden. Särbestämmelserna motsvarar i stort sett vad som f. n. gäller enligt de särskilda förordningarna för försvarsmakten. Tillämpningsområdet för dessa särbestämmelser begränsas till försvarsmaktens fredsorganisation. Detta innebär att t. ex. civilförsvaret och försvarets forskningsanstalt kommer att omfattas av de allmänna bestämmelserna.

Om det är av särskild betydelse från brand- eller explosionsskyddssynpunkt får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förbjuda hantering eller import av viss brandfarlig eller explosiv vara.

Lagen och förordningen om brandfarliga och explosiva varor innehåller bestämmelser om skyldigheter för dem som hanterar sådana varor. Dessa bestämmelser motsvaras i de flesta fallen av liknande bestämmelser i nu gällande förordningar. En av nyheterna är att den som bedriver verksamhet, i vilken ingår hantering av brandfarliga och explosiva varor, skall se

till att det finns tillfredsställande utredning om riskerna för brand och explosion i verksamheten och om de skador som därvid kan uppkomma. En annan förändring är att åldersgränsen 18 år skall gälla för hantering av alla slag av explosiva varor. De undantag som kan vara motiverade meddelas av sprängämnesinspektionen.

Liksom enligt nuvarande bestämmelser skall det fordras tillstånd i vissa fall för att få hantera eller importera brandfarliga eller explosiva varor. Tillståndsplikten har dock uttryckts allmännare bl. a. genom att vissa undantag slopats. Sålunda föreskrivs i lagen en allmän tillståndsplikt för hantering och import av explosiva varor, medan tillståndsplikten i fråga om brandfarliga varor avser yrkesmässig hantering som sker i form av tillverkning, bearbetning eller annan användning, förvaring, transport i rörledning eller överlåtelse. I förslaget till förordning ingår vissa undantag från den allmänna tillståndsplikten. Sålunda behöver tillståndsmyndigheterna inte ha tillstånd till sådan hantering som behövs för att utöva tillsyn. Försvarsmakten behöver inte ha tillstånd i annat fall än för tillverkning av explosiva varor. Det nuvarande undantaget från tillståndsplikten för statliga myndigheter i fråga om hantering av brandfarliga varor har däremot slopats. Att sprängämnesinspektionen får medge ytterligare undantag från tillståndsplikten följer av bemyndigandet att meddela undantag i vissa fall.

Fråga om tillstånd till hantering av brandfarliga varor skall som hittills prövas av byggnadsnämnden i kommunen. Detta gäller även för de fall då verksamheten skall bedrivas i fler än en kommun. Frågan skall då prövas av byggnadsnämnden i den kommun där verksamheten har sin största omfattning. Regeringens och länsstyrelsens nuvarande roll som tillståndsmyndighet i vissa ärenden om transport av brandfarliga varor i rörledning slopas.

Fråga om tillstånd till tillverkning samt till annan hantering eller import av explosiva varor som hör samman med tillverkningen förs enligt förslaget över från länsstyrelsen till sprängämnesinspektionen. I övriga fall skall liksom nu fråga om tillstånd till hantering eller import av sådana varor prövas av polismyndigheten.

Tillståndsmyndigheterna skall, när någon begär det, vara skyldiga att ge förhandsbesked om en tillståndspliktig hantering kan tillåtas på en viss plats.

Reglerna om förfarandet vid handläggning av tillståndsärenden blir enklare och mindre detaljrika än enligt nuvarande bestämmelser. Som exempel kan nämnas att en ansökan inte längre skall behöva kungöras i ortstidning. I fråga om giltighetstiden för ett tillstånd sker en åtstramning genom att alla tillstånd i fortsättningen skall meddelas att gälla för viss tid. Med hänsyn därtill har medtagits en övergångsbestämmelse enligt vilken ett beslut om tillstånd, som med stöd av äldre bestämmelser har meddelats att gälla tills vidare, skall gälla i fem år från ikraftträdandet av den nya lagen. Sådana beslut skall dock alltid gälla i tio år från dagen för tillståndsbeslutet.

Liksom enligt nuvarande bestämmelser skall det i samband med en tillståndspliktig hantering utses en föreståndare som ansvarar för att hanteringen bedrivs enligt gällande bestämmelser och villkor. En nyhet är att

tillståndshavaren skall tillse att föreståndaren ges de möjligheter som behövs för att kunna fullgöra detta ansvar.

Tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om brandfarliga och explosiva varor skall utövas av sprängämnesinspektionen och kommunens räddningsnämnd i fråga om de brandfarliga varorna samt av inspektionen och polismyndigheten i fråga om de explosiva varorna. Inspektionen skall som hittills ensam svara för tillsynen inom försvarsmakten samt över verksamheter där explosiva varor tillverkas. Inspektionen får meddela närmare föreskrifter om hur tillsynsarbetet skall fördelas mellan inspektionen och de lokala tillsynsmyndigheterna.

Förslagets bestämmelser om tillsynsmyndigheternas rätt att få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen av varorna och där göra undersökningar och ta prover skiljer sig inte från nuvarande bestämmelser.

Tillsynsmyndigheternas möjlighet att vinna rättelse i de fall där gällande bestämmelser och villkor inte följs föreslås utökas. Enligt nuvarande ordning är de, om rättelse inte kan vinnas genom anvisningar till den felande, hänvisade till att anmäla ärendet till tillståndsmyndigheten eller till polis- eller åklagarmyndigheten. Enligt den nya lagen får tillsynsmyndigheterna meddela de föreläggande och förbud som behövs för att bestämmelser och villkor skall efterlevas och får vidare förena ett föreläggande eller förbud med vite.

Kommunen får ta ut avgift i ärenden om tillstånd till hantering av brandfarliga varor och förhandsbesked om sådant tillstånd av sökanden. Avgiften får motsvara kommunens samtliga kostnader för ärendehandläggningen. Detta är en anpassning till den ordning som gäller för kommunens rätt att ta ut avgift i ärenden enligt plan- och bygglagen (1987:10). Enligt nuvarande ordning får avgiftsuttaget baseras endast på kommunens uppgifter i anslutning till avsyningsförrättningen.

Sprängämnesinspektionen får föreskriva om avgifter för inspektionens verksamhet enligt lagen. Avgifterna skall tas ut av dem som tillverkar brandfarliga eller explosiva varor inom landet eller importerar sådana varor eller som projekterar eller uppför anläggningar för sådana varor.

Ett överklagande av polismyndighetens beslut om tillstånd till hantering eller import av explosiva varor skall enligt förslaget göras hos sprängämnesinspektionen och inte som nu hos länsstyrelsen. Byggnadsnämndens beslut i ärenden om tillstånd till hantering av brandfarliga varor överklagas däremot liksom enligt nuvarande ordning hos länsstyrelsen.

I fråga om påföljder vid brott mot bestämmelserna skall maximistraffet vara fängelse i högst två år. Vad gäller explosiva varor ansluter detta till den nuvarande ordningen. Vad gäller brandfarliga varor innebär däremot bestämmelsen en skärpning genom att nuvarande straffmaximum är fängelse i högst ett år.

Den centrala myndighetens namn föreslås ändras från nuvarande sprängämnesinspektionen till ett som mer adekvat återspeglar myndighetens olika verksamheter. Utredaren föreslår det nya namnet *Inspektionen för brandfarliga och explosiva varor* och förordar att namnändringen görs samtidigt med att den nya lagstiftningen träder i kraft.

Utredarens förslag innebär att sprängämnesinspektionen påförs nya arbetsuppgifter. Sålunda skall inspektionen dels utarbeta erforderliga föreskrifter för och utöva tillsyn över hanteringen av de nya varugrupperna som tidigare omtalats, dels pröva ärenden om tillstånd till tillverkning m. m. av explosiva varor som f. n. ankommer på länsstyrelsen. Enligt utredarens bedömning behöver inspektionens resurser därigenom förstärkas. Samtidigt förutses en minskning av länsstyrelsernas resursbehov. I övrigt beräknas förslaget inte medföra några nämnvärda kostnadsförändringar.

Utredningens lagförslag

1 Förslag till

Lag om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs följande

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag är tillämplig på hantering och import av brandfarliga och explosiva varor.

Lagens syfte är att förhindra att sådana varor vållar brand eller explosion samt att förebygga och begränsa skador på liv, hälsa eller egendom genom brand eller explosion vid hantering av sådana varor.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vilka varor som på grund av sina egenskaper eller sin sammansättning eller i annat fall skall anses utgöra brandfarliga eller explosiva varor.

3 § Med hantering avses i denna lag tillverkning, bearbetning, behandling, användning, förbrukning, underhåll, översyn, omhändertagande, förstöring, förpackning, förvaring, transport, förvärv, innehav, saluförande, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden.

4 § Denna lag gäller inte sådan transport av brandfarliga eller explosiva varor som omfattas av lagen (1982:821) om transport av farligt gods.

I fråga om att förebygga andra skador än sådana som kan uppkomma genom brand eller explosion vid hantering av de brandfarliga och explosiva varorna finns bestämmelser i lagen (1985:426) om kemiska produkter.

Om skyldigheter för arbetsgivare och arbetstagare att vidta skyddsåtgärder mot skador som kan uppkomma genom brand eller explosion vid hantering av de brandfarliga och explosiva varorna finns bestämmelser i arbetsmiljölagen (1977:1160).

I fråga om användningen av vissa explosiva varor (pyrotekniska varor) inom stadsplanlagt eller byggnadsplanlagt område finns bestämmelser i ordningslagen (198x:000).

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om undantag från lagens tillämpning i fråga om en viss vara eller en viss hantering eller import av brandfarliga och explosiva varor.

Skyldigheter vid hantering av brandfarliga och explosiva varor

6 § Byggnader och andra anläggningar, i vilka brandfarliga eller explosiva varor hanteras, samt områden, som inrymmer sådana byggnader och anläggningar, skall vara inrättade så att de är betryggande från brand- och explosionsskyddssynpunkt samt förlagda på sådant avstånd ifrån omgivningen som behövs med hänsyn till hanteringen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att sådana byggnader och anläggningar samt sådana områden skall omfattas av särskilda krav.

7 § Den som hanterar brandfarliga eller explosiva varor skall vidta de åtgärder och iakttä de försiktighetsmått som behövs för att förhindra brand eller explosion och för att förebygga och begränsa skador genom brand eller explosion på liv, hälsa eller egendom.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om sådana åtgärder och försiktighetsmått.

8 § Den som tillverkar, yrkesmässigt överlåter eller i sin yrkesmässiga verksamhet använder anordningar för hantering av brandfarliga eller explosiva varor skall tillse att anordningarna är betryggande från brand- och explosionsskyddssynpunkt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att sådana anordningar skall omfattas av särskilda krav samt att byggnader, anläggningar och andra anordningar för hantering av brandfarliga eller explosiva varor inte får saluhållas, försäljas eller användas om de inte efter kontroll genom teknisk provning, besiktning eller annan undersökning har befunnits vara betryggande från skyddssynpunkt.

9 § En verksamhet, i vilken ingår yrkesmässig hantering av brandfarliga eller explosiva varor, skall bedrivas så att den är betryggande från brand- och explosionsskyddssynpunkt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva särskilda krav i fråga om ansvar, kompetens och lämplighet för den som bedriver eller förestår sådan verksamhet samt för den som yrkesmässigt hanterar sådana varor.

10 § Den som bedriver verksamhet, i vilken ingår yrkesmässig hantering av brandfarliga eller explosiva varor, skall se till att det finns tillfredsställande utredning om riskerna för brand eller explosion i verksamheten och om de skador som därvid kan uppkomma.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om sådan utredning.

11 § Den som tillverkar, importerar eller yrkesmässigt överlåter brandfarliga eller explosiva varor skall genom märkning eller på annat sätt lämna de uppgifter som är av betydelse från brand- och explosionsskyddssynpunkt (varuinformation).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om varuinformation.

Tillstånd

12 § Den som hanterar eller importerar explosiva varor skall ha tillstånd till hanteringen eller importen. Den som yrkesmässigt hanterar brandfarliga varor skall ha tillstånd till hanteringen om den avser tillverkning, bearbetning eller annan användning, förvaring, transport i rörledning eller överlåtelse.

Om det behövs från brand- och explosionsskyddssynpunkt får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att för hantering eller import av brandfarliga eller explosiva varor skall gälla annat särskilt villkor.

13 § Är det av särskild betydelse från brand- eller explosionsskyddssynpunkt, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förbjuda hantering eller import av en brandfarlig eller explosiv vara.

14 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag samt av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall utövas av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

15 § En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

16 § En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag samt föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Underlåter någon att vidta en åtgärd som åligger honom enligt denna lag eller enligt föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen eller enligt en tillsynsmyndighets föreläggande, får myndigheten förordna om rättelse på hans bekostnad.

17 § För tillsyn enligt denna lag har en tillsynsmyndighet rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen av brandfarliga och explosiva varor och får där göra undersökningar och ta prover. För uttaget prov betalas inte ersättning.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för tillsynen.

Om skyldighet att ersätta tillsynsmyndigheten kostnader för provtagningen och undersökning av prov föreskriver regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Avgifter

18 § Byggnadsnämnden får ta ut avgift i ärenden om tillstånd och förhandsbesked enligt denna lag. Avgifterna får tas ut med högst det belopp som motsvarar kommunens genomsnittliga kostnad för åtgärderna. Grunderna för beräkning av avgifterna skall anges i en taxa som beslutas av kommunfullmäktige.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om avgifter för sprängämnesinspektionens verksamhet enligt denna lag.

Sådana avgifter skall tas ut av den som här i landet tillverkar eller hit inför brandfarliga eller explosiva varor eller som projekterar eller uppför anläggningar för sådana varor.

Ansvar, sekretess m. m.

20 § Den som

1. med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 7 §,
 2. med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift, villkor eller förbud som har meddelats med stöd av 6–13 §§, eller
 3. med uppsåt eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 15 §
- döms till böter eller fängelse i högst två år.

I ringa fall döms inte till ansvar. Till ansvar enligt första stycket döms inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken eller enligt lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Den som har överträtt vitesföreläggande eller vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

21 § Den som med uppsåt eller oaktsamhet lämnar oriktig uppgift om förhållande av betydelse i ansökan eller annan handling som avges enligt denna lag eller föreskrift som har meddelats med stöd av lagen döms till böter.

22 § Brandfarliga eller explosiva varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav samt utbytet av sådant brott skall förklaras förverkade om det inte är uppenbart oskäligt.

Förklaras en brandfarlig eller explosiv vara förverkad, kan även varans förpackning förklaras förverkad.

23 § Anordningar för hantering av brandfarliga eller explosiva varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav skall, där den brottsliga gärningen har medfört uppenbar risk för en betydande skada genom brand eller explosion, förklaras förverkade om det inte är uppenbart oskäligt.

Förklaras en anordning förverkad, kan även dess innehåll och förpackning förklaras förverkade.

24 § Den som har tagit befattning med ett ärende som avses i denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han därvid erfarit om någons affärs- eller driftförhållanden.

I den allmänna verksamheten tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

25 § Polismyndighetens beslut i tillståndsärenden överklagas hos sprängämnesinspektionen. Sprängämnesinspektionens beslut får inte överklagas.

Byggnadsnämndens beslut i tillståndsärenden överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut i sådana ärenden eller sprängämnesinspektionens beslut i tillståndsärenden överklagas hos kammarrätten.

Sprängämnesinspektionen har rätt att överklaga byggnadsnämndens beslut som innebär att tillstånd har beviljats.

26 § Polismyndighetens och räddningsnämndens beslut i tillsynsärenden överklagas hos sprängämnesinspektionen. Sprängämnesinspektionens beslut får överklagas.

Sprängämnesinspektionens beslut i tillsynsärenden överklagas hos regeringen.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den _____, då lagen (1975:69) om explosiva och brandfarliga varor skall upphöra att gälla.

2. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till bestämmelser som ersätts genom bestämmelserna i den nya lagen, skall i stället de nya bestämmelserna tillämpas.

3. Ett beslut om föreskrift, godkännande, tillstånd, medgivande eller undantag som har meddelats med stöd av äldre bestämmelser skall anses meddelat med stöd av motsvarande bestämmelser i denna lag om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förordnar annat.

4. Ett beslut om tillstånd som med stöd av äldre bestämmelser har meddelats att gälla tills vidare skall gälla i fem år från ikraftträdandet av denna lag. Sådant beslut skall dock alltid gälla, i tio år från dagen för tillståndsbeslutet.

2 Förslag till

Prop. 1987/88:101

Lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:160)

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 § arbetsmiljölagen (1977:1160) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. 4 §

Luft-, ljud- och ljusförhållanden och övriga arbetshygieniska förhållanden skall vara tillfredsställande.

Betryggande skyddsåtgärder skall vidtagas mot skada genom fall, ras, brand, explosion, elektrisk ström eller liknande.

Bestämmelser om åtgärder till skydd mot skada genom brand eller explosion finns också i lagen (198x:000) om brandfarliga och explosiva varor.

Denna lag träder ikraft den

Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

8 kap. 7 §

Sekretess gäller i kommunal myndighets verksamhet, som består i tillsyn eller stödverksamhet med avseende på näringslivet, och i tillsynsverksamhet, som annan än statlig eller kommunal myndighet utövar med avseende på näringslivet, för uppgift om

1. enskilda affärs- eller driftsförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs,

2. andra ekonomiska eller personliga förhållanden för den, som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för tillsyns- eller stödverksamhet som avses i denna paragraf.

Sekretess gäller i kommunal verksamhet, som består i *tillståndsgivning*, tillsyn eller stödverksamhet med avseende på näringslivet, och i tillsynsverksamhet, som annan än statlig eller kommunal myndighet utövar med avseende på näringslivet, för uppgift om

1. enskilda affärs- eller driftsförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs,

2. andra ekonomiska eller personliga förhållanden för den, som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för *tillståndsgivning*, tillsyns- eller stödverksamhet som avses i denna paragraf.

Regeringen kan för särskilt fall förordna om undantag från sekretessen enligt första stycket 1, om den finner det vara av vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Denna lag träder ikraft den

4 Förslag till

Lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102)

Prop. 1987/88:101

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 3 § räddningstjänstlagen (1986:1102) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Lagen gäller inte hälso- och sjukvård som avses i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Lagen gäller inte i fråga om sådana olycks- och skadeförebyggande åtgärder som avses i lagen (198x:000) om brandfarliga och explosiva varor.

Denna lag träder i kraft den

Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (Ds I 1987:4) Ny lagstiftning om brandfarliga och explosiva varor

1 Remissförfarandet

Betänkandet (Ds I 1987:4) Ny lagstiftning om brandfarliga och explosiva varor har remissbehandlats.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av rikspolisstyrelsen, hovrätten för Nedre Norrland, kammarrätten i Jönköping, kommerskollegium, överbefälhavaren (ÖB), fortifikationsförvaltningen, försvarets materielverk (FMV), överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB), statens räddningsverk, försvarets forskningsanstalt (FOA), socialstyrelsen – efter hörande av statens miljömedicinska laboratorium, statens giftinformationscentral och statens rättskemiska laboratorium –, statens järnvägar (SJ), trafiksäkerhetsverket, sjöfartsverket, luftfartsverket, arbetarskyddsstyrelsen (ASS), statens planverk, sprängämnesinspektionen (SÄI), statens provningsanstalt, statens mät- och provråd, statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), länsstyrelsernas organisationsnämnd (LON), länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, länsstyrelsen i Örebro län – som bifogat yttranden från polismyndigheterna i Karlskoga och Lindsberg samt från räddningsnämnden i Örebro kommun –, länsstyrelsen i Norrbottens län, statens naturvårdsverk, koncessionsnämnden för miljöskydd, kemikalieinspektionen, statens energiverk, Stockholms kommun som bifogat yttrande från polismyndigheten i Stockholm, Göteborgs kommun, Karlstads kommun, Karlskoga kommun, Gävle kommun, Svenska Kommunförbundet, Centralorganisationen SACO/SR, Fritidsbranscherna, Kemikontoret, Kemisk-Tekniska Leverantörförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Lantbrukarnas Riksförbund, Småföretagens Riksorganisation (SHIO), Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), Svenska Brandförsvarsföreningen, Svenska Fabriksarbetareförbundet, Svenska Försäkringsbolags Riksförbund, Svenska Gasföreningen, Svenska Petroleuminstitutet (SPI), Sveriges Grossistförbund och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Dessutom har yttranden inkommit från Skytterörelsens Ungdomsorganisation, Svenska Pistolskytteförbundet, Svenska Sportskytteförbundet, Sveriges Speditörförbund och Nobel Chemicals AB.

2 Allmänna synpunkter

Ett stort antal remissinstanser inleder sina yttranden med allmänna synpunkter på den föreslagna lagstiftningen. Många remissinstanser uttrycker sin tillfredsställelse över att förslaget innebär en modernisering och till övervägande del en förenkling av det gällande regelsystemet.

De flesta remissinstanserna anser det vara motiverat att genomföra en ny lagstiftning om brandfarliga och explosiva varor.

Rikspolisstyrelsen, polismyndigheten i Stockholm, FMV, SÄI, statens provningsanstalt, statens mät- och provråd, statskontoret, LON, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, kemikalieinspektionen, statens energiverk, LO, TCO, Brandförsvarsföreningen och Fabriksarbetareförbundet tillstyrker i huvudsak utredarens förslag till ny lagstiftning. **Statens räddningsverk och Grossistförbundet** ser i allt väsentligt positivt på författningsförslagen när det gäller deras utformning och allmänna innehåll.

Två remissinstanser har ställt sig tveksamma eller helt avvisande till utredarens förslag till ny lagstiftning.

RRV ifrågasätter om det behövs en särskild lag om brandfarliga och explosiva varor. **SHIO** avstyrker lagförslaget. Enligt båda dessa remissinstansers uppfattning bör erforderliga föreskrifter kunna inarbetas i annan lagstiftning, framför allt räddningstjänstlagstiftningen och arbetsmiljölagstiftningen.

Övriga remissinstanser har ingen erinran mot huvuddragen i förslaget till ny lagstiftning.

3 Lagstiftningens uppbyggnad

Det av utredaren föreslagna regelsystemet består av en lag och en förordning. Lagen är utformad som en ramlag med generella bestämmelser.

Lagstiftningens uppbyggnad kommenteras av ett antal remissinstanser och flertalet av dessa är positiva till utredarens förslag.

SÄI ser det som en stor fördel med att förslagen till lag och förordning utformats som en ramlagstiftning. Härigenom har en rad detaljbestämmelser kunnat utgå, bestämmelser som det i stället bör ankomma på de berörda centrala förvaltningsmyndigheterna att närmare utforma i sina tillämpningsföreskrifter.

Liknande synpunkter framförs av **statens provningsanstalt** och **Brandförsvarsföreningen**.

Statskontoret tillstyrker, trots en principiell tveksamhet till ramlagskonstruktioner, förslaget till ny lagstiftning då det har flera fördelar jämfört med nuvarande lagstiftning. Bl. a. uppfattar statskontoret ett antal administrativa förenklingar i det framlagda förslaget som positiva.

Kommunförbundet anser att det genom att förslaget är utformat som en ramlag med tillhörande förordning och senare meddelade detaljföreskrifter skapas en grundläggande förutsättning för ett lätt tillämpat regelverk.

Kemikontoret uttrycker en stor tillfredsställelse över att utredaren samlat regelverket i en lag och en förordning, vilket skapat förutsättningar för ett enkelt och överskådligt system.

Enligt **Stockholms kommun** saknar förslaget en klar motivering till uppdelningen i en ramlag och förordning. Kommunen anser att regelsystemet så långt möjligt skall omfattas av lagen.

SHIO anser att den föreslagna lagen är ett typiskt exempel på en ramlag som inte uppfyller villkoret på att den som läser en lag måste kunna få klara besked om de krav som ställs. Detta drabbar främst småföretagen som genom den omfattande föreskriftsproduktionen förorsakas höga kostnader.

4 Lagstiftningens syfte

Utredaren föreslår att den nya lagen skall ha som syfte att förhindra att brandfarliga och explosiva varor vållar brand eller explosion samt att förebygga och begränsa skador på liv, hälsa eller egendom genom brand eller explosion vid hantering av sådana varor.

Det fåtal remissinstanser som yttrat sig om syftet med den nya lagen har alla i huvudsak framfört detaljsynpunkten att syftet bl. a. bör vara att förhindra att brandfarliga och explosiva varor *oavsiktligt* vållar brand eller explosion.

5 Lagstiftningens förhållande till annan lagstiftning

Ett flertal remissinstanser kommenterar den föreslagna lagstiftningens förhållande till annan lagstiftning.

5.1 Lagstiftningen om kemiska produkter

Räddningsverket, SÄI och Karlskoga kommun är positiva till utredarens förslag att de brandfarliga vätskornas miljöpåverkan helt skall regleras inom ramen för lagen om kemiska produkter.

Enligt **SÄI:s** bedömning kräver frågan om skydd av vattentillgångarna mot miljöpåverkan från brandfarliga vätskor ytterligare belysning.

5.2 Räddningstjänstlagstiftningen

Utredaren föreslår en ändring i räddningstjänstlagen med den innebörden att lagen inte skall gälla i fråga om sådana olycks- och skadeförebyggande åtgärder som avses i lagen om brandfarliga och explosiva varor.

ASS finner att den föreslagna inskränkningen i räddningstjänstlagens tillämpningsområde är ändamålsenlig och att den gagnar bästa möjliga utnyttjande av samhällets resurser för tillsyn när det gäller brandfarliga och explosiva varor.

SÄI ser förslaget om en enklare gränsdragning i förhållande till räddningstjänstlagstiftningen som en positiv faktor.

Gasföreningen anser att den föreslagna ändringen i räddningstjänstlagen är väsentlig för en distinkt ansvarsfördelning och för att endast en myndighet fungerar som tillsynsmyndighet för naturgas.

Räddningsverket, länstyrelsen i Göteborgs och Bohus län och Karlskoga kommun avstyrker förslaget.

Räddningsverket framhåller att det ingår i ett sedan länge etablerat och väl fungerande system att de förelägganden och förbud som behövs från brandskyddssynpunkt meddelas med stöd av generella bestämmelser i räddningstjänstlagen, samtidigt som olika speciallagstiftningar, t. ex. bygglagstiftningen, innehåller preciserade krav som också har sin grund i intresset att förebygga brand. Utredarens förslag till ändring i räddningstjänstlagen bryter mot detta system och medför i stället risk för onödiga problem med att analysera om ett föreläggande eller förbud grundas på den ena eller

den andra av de aktuella lagarna. Enligt räddningsverkets uppfattning medför inte förslaget några fördelar som skulle uppväga denna risk.

Prop. 1987/88:101
Bilaga 3

5.3 Arbetsmiljölagstiftningen

ASS avstyrker förslaget att det i arbetsmiljölagen införs en upplysning om att det också i lagen om brandfarliga och explosiva varor finns bestämmelser om åtgärder till skydd mot skada genom brand och explosion. En sådan hänvisning är ändamålsenlig endast om hänvisning sker till alla lagar som till väsentlig del täcks av arbetsmiljölagens tillämpningsområde.

ASS anser vidare från principiella utgångspunkter att gränsdragningsfrågor mellan olika regelkomplex så långt möjligt bör lösas redan i lagstiftningen. När det gäller brandfarliga och explosiva varor anser styrelsen att föreskrifter som avser hantering inom yrkeslivet bör utfärdas med stöd av arbetsmiljölagstiftningen. Dessa frågor bör enligt styrelsen penetreras närmare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

SACO/SR och Gasföreningen anser att gränsdragningen mellan den föreslagna lagen och arbetsmiljölagen och därmed gränsdragningen mellan SÄI:s och ASS:s/yrkesinspektionens ansvar är oklar. Enligt Gasföreningens uppfattning skulle det, även om SÄI och ASS i dagsläget samarbetar mycket bra, för gasbranschen och naturgassäkerheten vara en klar fördel om speciallagstiftningen helt ligger på SÄI.

5.4 Lagstiftningen om transport av farligt gods

Utredaren föreslår att förhållandet mellan tillämpningsområdena för lagen om brandfarliga och explosiva varor och lagen om transport av farligt gods bör ingå i en särskild översyn av lagstiftningen om transport av farligt gods.

Kommunförbundet tillstyrker att utredarens förslag genomförs.

Rikspolisstyrelsen anser inte att det finns behov av en översyn av gränsdragningen mellan den föreslagna lagstiftningen och transportlagstiftningen. Enligt styrelsen är begreppet transport klart uttryckt i lagen om transport av farligt gods och det finns inte skäl att ändra definitionen av detta.

Liknande synpunkter framförs av socialstyrelsen, SJ och Speditörförbundet.

Utredaren föreslår vidare att förordningen om transport av farligt gods ändras så att SÄI skall meddela beslut om en viss vara är att anse som farligt gods i de fall varan omfattas av lagen om brandfarliga och explosiva varor.

SPI stöder utredarens förslag att SÄI skall besluta om och hur en vara som omfattas av den föreslagna lagen om brandfarliga och explosiva varor skall klassas som farligt gods.

Luftfartsverket finner förslaget till ändring i förordningen om transport av farligt gods något svårtolkat vad gäller tillämpningsområdet. Luftfartsverket har dock tolkat förslaget så att det även fortsättningsvis är verket som skall meddela beslut om en viss vara är att anse som farligt gods vad gäller flygtransport.

Rikspolisstyrelsen, räddningsverket, socialstyrelsen, SJ, sjöfartsverket, ASS, SÄI, statens provningsanstalt, Kemikontoret, Kemisk—Tekniska Levernätörförbundet, SAF, Grossistförbundet och Speditörförbundet avstyrker förslaget att SÄI skall besluta om en brandfarlig eller explosiv vara är att anse som farligt gods vid transport. Klassningen bör i enlighet med den i 1982 års lagstiftning fastlagda principen med en totalansvarig transportmyndighet inom resp. transportslag ligga hos transportmyndigheten. Några av de nämnda remissinstanserna anser att transportmyndigheten bör åläggas att i varje särskilt fall samråda med berörda produktkontrollmyndigheter.

6 Lagstiftningens tillämplighet

6.1 Varuområde

Utredaren föreslår att varuområdet utvidgas till att omfatta, förutom brandfarliga och explosiva varor, även sådana varor som innefattas i grupperna brandfarliga fasta varor, självantändande varor, varor som utvecklar brandfarlig gas i kontakt med vatten, oxiderande varor och organiska peroxider.

Sjöfartsverket, SÄI, statens provningsanstalt, Kommunförbundet, Kemikontoret, LO, SAF och Brandförsvarsföreningen har godtagit utredarens förslag.

Brandförsvarsföreningen anser dessutom att brännbart damm skall ingå i lagstiftningen om brandfarliga och explosiva varor.

Övriga remissinstanser har inte särskilt kommenterat utredarens förslag.

Utredaren föreslår vidare att området brandfarliga varor utvidgas också till att omfatta vätskor med flampunkt högre än +55°C när de hanteras i stor mängd på samma ställe och hanteringen kan orsaka betydande skada genom brand eller explosion samt om SÄI föreskriver det.

SÄI tillstyrker den föreslagna ordningen. Förslaget öppnar möjligheten att åstadkomma en minskad reglering av hanteringen av dieselbrännolja och eldningsolja men gör det också möjligt att regelmässigt jämställa vissa andra för närvarande oreglerade vätskor med de nämnda. Dock bör kriterierna "stor mängd på samma ställe" och "betydande skada" utgå ur författningstexten. Inspektionen finner vidare att förslaget till avgränsning av varuområdet brandfarliga vätskor inte ger utrymme för att kunna reglera vissa blandningar av brandfarliga vätskor och andra varor.

Räddningsverket anser att det bör övervägas om inte möjlighet borde finnas att klassa vätskor med flampunkt lika med eller högre än +55°C som brandfarliga i flera sammanhang än de som nämns i förslaget till förordning av brandfarliga och explosiva varor.

ASS ser en risk i att utvidgningen av begreppet brandfarliga vätskor leder till orimliga arbetsinsatser på bekostnad av insatser i fråga om mer brandfarliga varor. Det måste enligt styrelsens åsikt bli mycket svårt att i bestämmelserna om brandfarliga och explosiva varor generellt ange om en vätska skall betraktas som brandfarlig när detta görs beroende av hur den

hanteras. Avgörande för om en vara skall klassificeras som brandfarlig bör enbart vara de inneboende egenskaperna.

Göteborgs kommun anser att klassificering av den brandfarliga vätskan över och under +55°C kan medföra allvarliga konsekvenser om endast förvaring av stora mängder vätska med flampunkt högre än +55°C skulle klassas som brandfarlig vätska. Även produkter i små kvantiteter bör gå under beteckningen brandfarliga varor, möjligen med någon särskild klassbeteckning.

Karlskoga kommun anser att begreppen "stor mängd" och "betydande skada" måste definieras så väl att den lokala myndigheten inte behöver tveka om tillståndsplikt föreligger eller ej. Kommunen konstaterar vidare att den föreslagna definitionen av brandfarliga vätskor efter flampunkt leder till att tillståndskravet och därtill hörande tillsyn av framför allt underjordiska tankar för eldnings- och dieselolja upphör. Om denna ändring i definitionen av brandfarliga vätskor genomförs bör detta enligt kommunen få konsekvenser i annan lagstiftning.

Kemikontoret biträder förslaget att +55°C bibehålls som generell flampunktsgrens för brandfarliga varor och det vore värt att närmare pröva att även införa denna gräns i lagstiftningen om transport av farligt gods. Kemikontoret avstyrker förslaget att utvidga varuområdet till att också omfatta vätskor med flampunkt högre än +55°C när de hanteras i stor mängd på samma ställe och hanteringen kan orsaka betydande skada.

Brandförsvarsföreningen anser att förslaget bör ändras så att det åligger SÄI att avgöra vilka vätskor med flampunkt över +55°C som skall klassas som brandfarliga.

SPI föreslår att varuområdet brandfarliga vätskor delas in efter flampunkt i tre grupper, nämligen mycket brandfarliga vätskor (flampunkt upp till och med +21°C), brandfarliga vätskor (flampunkt från och med +22°C till och med +55°C) och mindre brandfarliga vätskor (flampunkt från och med +56°C till och med +100°C).

Kemikontoret, Kemisk-Tekniska Leverantörförbundet och **SPI** anser att den nuvarande ordningen att vätskor som innehåller minst 30 viktsprocent vatten och som har en flampunkt lika med eller högre än +21°C är undantagna från lagstiftningens tillämpningsområde även skall gälla i fortsättningen.

SJ och **sjöfartsverket** avstyrker förslaget om att en generell flampunktsgrens vid +55°C även skall gälla vid transport av farligt gods. Förslaget leder till att ett stort antal produkter inom vissa flampunktsintervall utgör brandfarlig vätska vid nationella transporter men inte vid utrikestransporter. Enligt sjöfartsverkets uppfattning skall klassificeringen av alla "brandskapande varor" följa de internationella bestämmelserna för farligt gods och kriterierna skall vara identiska.

Statens provningsanstalt konstaterar att den föreslagna flampunktsgrensen kommer i konflikt med de internationella bestämmelserna för transport av farligt gods.

Socialstyrelsen har inget att erinra mot att undantagen för explosiva läkemedel upphör. Styrelsen anser att en rimlig säkerhetsnivå beträffande explosiva varor även skall innefatta läkemedel och läkemedelsråvaror.

6.2 Hanteringsbegreppet

Utredaren föreslår att som en sammanfattande benämning på alla förfaranden med brandfarliga och explosiva varor som kan komma i fråga införs begreppet hantering.

Remissinstanserna har i huvudsak inte haft något att invända mot utredarens förslag.

FMV framhåller att begreppet hantering för försvarsmakten medför vissa inte avsedda komplikationer i fråga om föreståndare vid hantering. Begreppet hantering bör därför för försvarsmaktens vidkommande spaltas upp så att det klart framgår vilken typ av hantering som avses.

Socialstyrelsen konstaterar att hanteringsbegreppet är utökat i den föreslagna lagstiftningen jämfört med lagen om kemiska produkter, i vissa fall med hanteringssituationer vilkas närmare betydelse synes oklar, t. ex. översyn.

6.3 Lagens tillämpning inom försvarsmakten

Utredaren föreslår att även fortsättningsvis bör försvarsmaktens befattning med de brandfarliga och explosiva varorna i princip följa de allmänna reglerna.

Remissinstanserna har i allmänhet inte haft något att invända mot utredarens förslag.

ASS anser att då inte krig eller beredskapstillstånd råder bör samma säkerhetsnivå gälla inom försvarsmakten som vid civil yrkesmässig hantering. Detta syfte tillgodoses enligt styrelsens mening bäst genom att områdena regleras på samma sätt i lagstiftningen. Det bör införas en skyldighet för föreskrivande myndighet att samråda med **FMV**.

7 Skyldigheter vid hantering av brandfarliga och explosiva varor.

Utredarens förslag till bestämmelser om skyldigheter för dem som hanterar brandfarliga och explosiva varor, vilka i de flesta fallen motsvaras av bestämmelser i den gällande lagstiftningen, har i allt väsentligt godtagits eller inte särskilt kommenterats av övervägande antalet remissinstanser.

Brandförsvarsföreningen och **SPI** anser att när det gäller att avgöra vilka skyldigheter var och en har vid hantering av brandfarliga varor bör inte åtskillnad göras mellan hantering och yrkesmässig hantering. Man bör i stället strikt hålla sig till begreppet hantering utan att avgöra om den är yrkesmässig eller ej.

FMV och **ÖCB** anser att det bör klarläggas huruvida försvarsmaktens verksamhet resp. överstyrelsens lagringsverksamhet är att anse som yrkesmässig.

8 Tillståndspliktens omfattning

Utredaren föreslår att den som hanterar eller importerar explosiva varor och den som yrkesmässigt hanterar brandfarliga varor som huvudregel skall ha tillstånd till hanteringen.

Remissinstanserna har i huvudsak inte haft något att erinra mot utredarens förslag.

FOA har uppfattningen att forskningsanstalten, i likhet med myndigheter inom försvarsmakten, inte skall behöva ha tillstånd för annan hantering än tillverkning av explosiva varor.

SÄI, Kommunförbundet och Brandförsvarsföreningen anser att begreppet yrkesmässigt bör utgå. Kommunförbundet har vidare uppfattningen att tillståndsplikt bör gälla för hantering som överstiger en viss kvantitet.

ÖCB har uppfattningen att överstyrelsen i likhet med försvarsmakten bör medges undantag från tillståndsplikten för brandfarliga varor. Uppgift om anläggningarnas läge, konstruktion, varuinnehåll m. m. är sekretessbelagd.

SAF anser att det generella kravet på tillstånd för yrkesmässig hantering av brandfarliga varor bör utformas mer flexibelt. Tillståndskraven bör inriktas på de brandfarliga varor för vilkas hantering den största risken föreligger.

SÄI föreslår att explosiva varor får hanteras eller importeras endast av den som fyllt 18 år, om inte inspektionen medger annat. Vissa fyrverkerier och handvapenammunition får i dag innehas av personer som inte fyllt 18 år och såvitt inspektionen bedömer finns inte anledning att ändra detta.

ÖB, FMV, Skytterörelsens Ungdomsorganisation, Pistolskytteförbundet och Sportskytteförbundet anser att undantag måste medges för hantering av ammunition av den som är under 18 år alternativt måste SÄI få direktiv att meddela sådant undantag i föreskrifter. Pistolskytteförbundet förutsätter dessutom att nu gällande undantag från tillståndskrav i fråga om tillverkning av ammunition för eget bruk följs av ett av myndighet meddelat generellt tillstånd för sådan tillverkning men vidgat till att gälla även ammunition till enhandsvapen.

Några remissinstanser framför synpunkter på utredarens förslag att överföra tillståndskravet för förvaring av eldnings- och diesellojor till lagen om kemiska produkter.

Stockholms kommun anser att det är angeläget att även i fortsättningen rättsligt reglera förvaring av eldnings- och diesellojor ovan och under jord då dessa regler föreslås försvinna från brandlagstiftningen.

Karlskoga kommun framhåller att det är tveksamt om skyddet för den yttre miljön gagnas av förslaget. Genom att t. ex. eldningsolja för uppvärmning inte längre betraktas som brandfarlig vara och det ännu är oklart med tillståndsplikten finns det risk för ett försämrat miljöskydd.

9 Tillståndsmyndigheter m. m.

9.1 Organisatoriska frågor

Utredaren har enligt sina direktiv haft att utgå från att SÄI även fortsättningsvis skall vara central förvaltningsmyndighet för ärenden inom området brandfarliga och explosiva varor. Betänkandet innehåller därför inte några överväganden om andra alternativ.

Några remissinstanser tar upp frågan om vilken myndighet som bör ha det centrala ansvaret för ifrågavarande sakområde.

Fabriksarbetareförbundet anser att Sverige i skyddssammanhang skall upprätthålla en hög nivå och förbättra denna till fromma för en säkrare tillverkning och hantering av såväl explosiva som brandfarliga varor. Förbundet tror att detta bäst kan ske så länge SÄI förblir en egen myndighet. En liknande synpunkt framförs av **Brandförsvarsföreningen**.

Räddningsverket föreslår att regeringen på nytt prövar om SÄI:s uppgifter, eller i vart fall de uppgifter som berör brandfarliga varor, bör överföras till räddningsverket (jfr. prop. 1984/85: 161). Räddningsverket anser att den nuvarande organisatoriska uppdelningen på central nivå är orationell. Den innebär att de strävanden till större effektivitet och bättre samordning i ledningen av befolkningsskyddet och räddningstjänsten – som resulterade i bildandet av räddningsverket – inte helt har fullföljts.

Socialstyrelsen, Karlstads kommun och **Grossistförbundet** framför liknande synpunkter.

SACO/SR anser att det bör prövas om inte SÄI:s verksamhet och ansvar skall integreras med den tillsynsverksamhet och det ansvar som åvilar ASS och yrkesinspektionen.

9.2 Tillståndsmyndighet för explosiva varor

9.2.1 Tillverkning m. m.

Utredaren föreslår att fråga om tillstånd till tillverkning samt till annan hantering eller import av explosiva varor som hör samman med tillverkningen förs över från länsstyrelsen till SÄI.

SÄI, statskontoret, LON, länsstyrelsen i Örebro län, länsstyrelsen i Norrbottens län och **Fabriksarbetareförbundet** tillstyrker förslaget.

Av synpunkterna under avsnitt 9.1 följer att **räddningsverket, socialstyrelsen, Karlstads kommun, SACO/SR** och **Grossistförbundet** i princip avstyrker förslaget.

Övriga remissinstanser har ingen erinran eller har inte särskilt kommenterat förslaget.

9.2.2 Övriga fall

Utredaren föreslår att i övriga fall skall liksom nu fråga om tillstånd till hantering eller import av explosiva varor prövas av polismyndigheten.

Remissinstanserna har ingen erinran mot förslaget.

9.3 Tillståndsmyndighet för brandfarliga varor

Utredaren föreslår att fråga om tillstånd till hantering av brandfarliga varor skall som hittills prövas av byggnadsnämnden i kommunen. Detta gäller även för de fall då verksamheten skall bedrivas i fler än en kommun. Frågan skall då prövas av byggnadsnämnden i den kommun där verksamheten har sin största omfattning.

Räddningsverket ifrågasätter om det är praktiskt och lämpligt att byggnadsnämnden i en kommun skall kunna avgöra tillståndsfrågan med giltighet även för andra inblandade kommuner. Det kan bl. a. uppkomma svårigheter med att avgöra i vilken kommun en viss verksamhet har sin största omfattning.

RRV och **SHIO** anser att det bör undersökas om inte byggnadsnämndens tillståndsprövning vid förvaring av brandfarliga varor kan begränsas. **RRV** framhåller att i dag förekommer att villaägare, som har underjordiska oljecisterner, övergår från olje- till eluppvärmning. Ofta meddelar de då inte detta till byggnadsnämnden. När tillståndstiden för förvaringen går ut måste byggnadsnämnden ta kontakt med husägaren och eventuellt fatta beslut om förbud mot fortsatt förvaring. En praktisk konsekvens av att tillståndplikten begränsas är att dessa ärenden bortfaller.

Enligt **LON** är det från resurssynpunkt mer rationellt att låta räddningsnämnden bli tillståndsmyndighet i stället för byggnadsnämnden. Den största sakkunskapen i fråga om brandfarliga varor finns hos räddningsnämnden. Härtill kommer att räddningsnämnden föreslås bli lokalt tillsynsorgan.

Liknande synpunkter framförs av **Karlskoga kommun** och **Brandförsvarsföreningen**. Kommunen anser vidare att frågan om prövningen av ärenden som berör fler än en kommun bör ytterligare övervägas. Brandförsvarsföreningen avstyrker förslaget till prövning av verksamhet som avser fler än en kommun förutsatt att det inte avser en verksamhet som bedrivs i en anläggning som ligger i två kommuner.

SACO/SR anser att tillstånd skall prövas av yrkesinspektionen eller eventuellt räddningsnämnden.

Kommunförbundet och **SPI** tillstyrker förslaget att den lokala byggnadsnämnden skall pröva tillståndsfrågor. Kommunförbundet betonar starkt att **SÄI** måste ges resurser för att vägleda byggnadsnämnderna i frågor som rör ärendehandläggningen så att en enhetlig hantering och bedömning av ansökningar möjliggörs i landets kommuner.

9.4 Bemyndiganden m. m.

Kammarrätten i Jönköping ifrågasätter om inte tillståndsmyndigheten kan anges direkt i lagen (12 §). Vilka myndigheter som kan komma i fråga anges dessutom redan i lagförslagets avsnitt om ansvar, sekretess m. m. (25 och 26 §§).

SÄI påpekar att i lagförslagets 12 § saknas bemyndigande för regeringen att utse tillståndsmyndigheter.

9.5 Ett tillstånds giltighetstid

Utredarens förslag att alla tillstånd skall meddelas att gälla för viss tid har godtagits eller inte särskilt kommenterats av remissinstanserna.

9.6 Föreståndare

Utredaren föreslår att liksom enligt nuvarande bestämmelser skall det i samband med en tillståndspliktig hantering utses en föreståndare som ansvarar för att hanteringen bedrivs enligt gällande bestämmelser och villkor.

ASS anser att kravet på särskild föreståndare vid yrkesmässig hantering bör utgå. Det finns risk för att föreståndaren inte får befogenheter som svarar mot det stadgade ansvaret. Problemet har i arbetsmiljölagen och lagen om kemiska produkter lösts på det sättet att ansvaret ligger på arbetsgivaren och är fördelat i linjeorganisationen enligt rådande delegering på samma sätt som övrigt ansvar.

SAF framför liknande synpunkter.

Fabriksarbetareförbundet har uppfattningen att en föreståndare inte skall godkännas av tillståndsmyndigheten om inte tillståndshavaren ger föreståndaren ett klart ansvarsområde och klara direktiv om odelade befogenheter för att kunna uppfylla föreståndarrollen i alla situationer.

10 Tillsynsmyndigheter

Utredaren föreslår att efterlevnaden av bestämmelserna om brandfarliga och explosiva varor skall utövas av SÄI och kommunens räddningsnämnd i fråga om de brandfarliga varorna samt av inspektionen och polismyndigheten i fråga om de explosiva varorna. Inspektionen föreslås som hittills ensam svara för tillsynen inom försvarsmakten samt över verksamheter där explosiva varor tillverkas.

Räddningsverket anser att den centrala tillsynen av och föreskriftsgivningen för de brandfarliga vätskornas miljöpåverkan bör handhas av statens naturvårdsverk i stället för av SÄI. I konsekvens därmed bör den lokala tillsynen i detta avseende handhas av miljö- och hälsoskyddsnämnden i stället för av räddningsnämnden.

Liknande synpunkter framförs av **Stockholms kommun, Karlskoga kommun och Kommunförbundet.**

Socialstyrelsen framhåller att det synes vara en öppen fråga om tillsynen av skyddet mot vattenförorening i den yttre miljön vid hantering av andra varukategorier än brandfarliga vätskor även fortsättningsvis skall utövas enbart av miljö- och hälsoskyddsnämnderna eller av räddningsnämnden.

Räddningsverket har vidare uppfattningen att när det gäller den lokala tillsynen av hanteringen av brandfarliga varor inom försvarsmakten talar starka skäl för en samordning av det lokala tillsynsansvaret hos räddningsnämnden.

11 Avgifter

Utredarens förslag till avgiftssystem har godtagits eller inte särskilt kommenterats av remissinstanserna.

12 Överklagningsförfarande

Några remissinstanser har framfört synpunkter på utredarens förslag om överklagningsförfarande.

Kammarrätten i Jönköping anser att ett eventuellt talförbud mot länsstyrelsens resp. SÄI:s beslut i tillståndsärenden bör övervägas.

Socialstyrelsen förordar att överklagande av ärenden rörande brandfarliga och explosiva varor handläggs av förvaltningsdomstol på samma sätt som enligt räddningstjänstlagen.

SÄI anför att reglerna om överklagande skulle vinna i överskådlighet genom en uppdelning i regler för brandfarliga och explosiva varor.

13 Ikraftträdande

Ett fåtal remissinstanser tar upp frågan om den nya lagstiftningens ikraftträdande.

Räddningsverket anser att det är mycket viktigt att erforderliga detaljbestämmelser i form av föreskrifter och allmänna råd är klara att träda i kraft samtidigt som den nya lagen och förordningen.

Liknande synpunkter framförs av **rikspolisstyrelsen** och **FMV**.

14 Den centrala myndighetens namn

Utredaren föreslår att den centrala myndighetens namn ändras från nuvarande sprängämnesinspektionen till inspektionen för brandfarliga och explosiva varor.

LO tillstyrker förslaget till namnändring.

Hovrätten för Nedre Norrland, SÄI, länsstyrelsen i Norrbottens län, Kemisk—Tekniska Leverantörförbundet, Brandförsvarsföreningen, Fabriksarbetareförbundet och **SPI** avstyrker utredarens förslag.

15 Kostnadseffekter

Utredarens förslag innebär att SÄI påförs nya arbetsuppgifter. Enligt utredarens bedömning behöver inspektionens resurser därigenom förstärkas. Samtidigt förutses en minskning av länsstyrelsernas resursbehov. I övrigt beräknas förslaget inte medföra några nämnvärda kostnadsförändringar.

Rikspolisstyrelsen konstaterar att ett genomförande av förslaget kommer att innebära en arbets- och kostnadsökning på polismyndighetens redan hårt utnyttjade resurser.

Statskontoret anser att ett ökat resursbehov hos SÄI för prövning av tillstånd samt tillsyn avseende tillverkning av explosiva varor bör motsvaras av minskade resurser hos länsstyrelserna. Det kan vara nödvändigt med en mindre resursförstärkning i ett initialskede för att så effektivt som möjligt introducera den nya lagstiftningen. Principiellt bör de något ökade kostnaderna för polismyndigheterna täckas av de avgifter som SÄI tar ut för tillstånd i fråga om tillverkning av explosiva varor.

RRV anser att för det fall en ny lag tillskapas bör de kostnadsmässiga konsekvenserna av lagstiftningen bättre belysas.

Göteborgs kommun har uppfattningen att det är väsentligt att den lokala tillsynen i fråga om de brandfarliga varorna kan resursmässigt täckas med avgiftsuttag.

Prop. 1987/88:101
Bilaga 3

Lagrådsremissens lagförslag

1 Förslag till

Lag om brandfarliga och explosiva varor

Härigenom föreskrivs följande

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller hantering och import av brandfarliga och explosiva varor.

Lagens syfte är att hindra att sådana varor vållar brand eller explosion samt att förebygga och begränsa skador på liv, hälsa eller egendom genom brand eller explosion vid hantering av sådana varor.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka varor som på grund av sina egenskaper eller sin sammansättning eller i annat fall skall anses utgöra brandfarliga eller explosiva varor.

3 § Med hantering avses tillverkning, bearbetning, behandling, användning, omhändertagande, förstöring, förpackning, förvaring, transport, saluförande, underhåll, överlåtelse och därmed jämförliga förfaranden.

4 § Lagen gäller inte sådan transport av brandfarliga eller explosiva varor som omfattas av lagen (1982:821) om transport av farligt gods.

I lagen (1985:426) om kemiska produkter finns bestämmelser om att förebygga andra skador än sådana som kan uppkomma genom brand eller explosion vid hantering av de brandfarliga och explosiva varorna. Bestämmelser om skyldigheter för arbetsgivare och arbetstagare att vidta skyddsåtgärder mot skador som kan uppkomma genom brand eller explosion vid hantering av de brandfarliga och explosiva varorna finns i arbetsmiljölagen (1977:1160) och om olycks- och skadeförebyggande åtgärder vid brand för ägare eller innehavare av byggnad eller andra anläggningar i räddningstjänstlagen (1986:1102).

I fråga om användningen av vissa explosiva varor inom område med detaljplan, inom vilken kommunen är huvudman för allmänna platser, finns bestämmelser i allmänna ordningsstadgan (1956:617).

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om undantag från lagens tillämpning i fråga om en viss vara eller en viss hantering eller import av brandfarliga och explosiva varor.

Skyldigheter vid hantering av brandfarliga och explosiva varor

6 § Byggnader och andra anläggningar, där brandfarliga eller explosiva varor hanteras samt anordningar för hantering av sådana varor skall vara inrättade så att de är betryggande från brand- och explosionssynpunkt och förlagda på sådant avstånd ifrån omgivningen som behövs med hänsyn till hanteringen. Detta gäller också områden som inrymmer sådana byggnader, anläggningar och anordningar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att sådana byggnader, anläggningar, anordningar och områden skall omfattas av särskilda krav samt att byggnader, anläggningar och anord-

ningar för hantering av brandfarliga eller explosiva varor inte får saluhållas, säljas eller användas om de inte efter kontroll genom teknisk provning, besiktning eller annan undersökning har befunnits vara betryggande från skyddssynpunkt.

7 § Den som hanterar brandfarliga eller explosiva varor skall vidta de åtgärder och de försiktighetsmått som behövs för att förhindra oavsiktlig brand eller explosion och för att förebygga och begränsa skador genom brand eller explosion på liv, hälsa eller egendom.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela särskilda föreskrifter om sådana åtgärder och försiktighetsmått.

8 § Den som hanterar brandfarliga eller explosiva varor i större mängd eller yrkesmässigt skall ha den kompetens eller tillgång till den kompetens som behövs med hänsyn till verksamhetens omfattning och varornas egenskaper.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva särskilda krav i fråga om sådan kompetens.

9 § Den som bedriver verksamhet, i vilken ingår yrkesmässig hantering av brandfarliga eller explosiva varor, skall se till att det finns tillfredsställande utredning om riskerna för brand eller explosion i verksamheten och om de skador som därvid kan uppkomma.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om sådan utredning.

10 § Den som tillverkar, importerar eller överlåter brandfarliga eller explosiva varor skall genom märkning eller på annat sätt lämna de uppgifter som är av betydelse från brand- och explosionssynpunkt (varuinformation).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om varuinformation.

Tillstånd m. m.

11 § Den som hanterar eller importerar explosiva varor och den som hanterar brandfarliga varor i större mängd eller yrkesmässigt skall ha tillstånd till hanteringen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att för hantering eller import av brandfarliga eller explosiva varor skall gälla annat särskilt villkor om det behövs från brand- eller explosionssynpunkt.

12 § Är det av särskild betydelse från brand- eller explosionssynpunkt, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förbjuda hantering eller import av en brandfarlig eller explosiv vara.

13 § Ett tillstånd skall begränsas till att avse en viss tid.

I samband med att ett tillstånd meddelas eller under tillståndets giltighetstid får tillståndsmyndigheten meddela sådana villkor för tillståndet som behövs från brand- och explosionssynpunkt.

14 § Frågor om tillstånd prövas av byggnadsnämnden i fråga om brandfarliga varor och av polismyndigheten eller sprängämnesinspektionen enligt vad regeringen närmare föreskriver i fråga om explosiva varor.

15 § Ett tillstånd kan återkallas om

1. villkor som uppställts med stöd av 13 § i något väsentligt avseende inte iakttas, eller
2. det i annat fall är av väsentlig betydelse från brand- eller explosions-synpunkt.

Tillsyn

16 § Regeringen får överlåta åt myndighet eller kommun att utöva tillsyn över efterlevnaden av denna lag samt av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen.

17 § En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

18 § En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag samt föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Om någon inte vidtar en åtgärd, som åligger honom enligt denna lag eller enligt föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen eller enligt en tillsynsmyndighets föreläggande, får myndigheten förordna om rättelse på hans bekostnad.

19 § För tillsyn enligt denna lag har en tillsynsmyndighet rätt till tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i samband med hanteringen av brandfarliga och explosiva varor och får där göra undersökningar och ta prover i den omfattning som behövs för tillsynen. För uttaget prov betalas inte ersättning.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för tillsynen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om skyldighet att ersätta en tillsynsmyndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov.

Avgifter

20 § Kommunfullmäktige får föreskriva att avgift skall erläggas i ärenden om tillstånd eller tillsyn enligt denna lag. Avgifterna får tas ut med högst det belopp som motsvarar kommunens genomsnittliga kostnad för åtgärderna. Grunderna för beräkning av avgifterna skall anges i en taxa som beslutats av kommunfullmäktige.

Avgifterna för tillstånd tas ut av sökanden och får tas ut i förskott.

21 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om avgifter för myndighets verksamhet enligt denna lag.

Ansvar, sekretess m. m.

22 § Den som

1. med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 7 §,
 2. med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift, villkor eller förbud om har meddelats med stöd av 6–13 §§, eller
 3. med uppsåt eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 17 §
- döms till böter eller fängelse i högst ett år.

I ringa fall döms inte till ansvar. Till ansvar enligt första stycket döms inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken eller enligt lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Den som har överträtt vitesföreläggande eller vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

23 § Den som med uppsåt eller av oaktsamhet lämnar oriktig uppgift om förhållande av betydelse i en ansökan eller annan handling som avges enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen döms till böter.

24 § Brandfarliga eller explosiva varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav samt utbytet av sådant brott skall förklaras förverkade om det inte är uppenbart oskäligt.

Om en brandfarlig eller explosiv vara förklaras förverkad, kan även varans förpackning förklaras förverkad.

25 § Anordningar för hantering av brandfarliga eller explosiva varor som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet därav skall förklaras förverkade om den brottsliga gärningen har medfört uppenbar risk för en betydande skada genom brand eller explosion och förverkandet inte är uppenbart oskäligt.

Om en anordning förklaras förverkad, kan även dess innehåll och förpackning förklaras förverkade.

26 § Den som har tagit befattning med ett ärende som avses i denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han därvid erfarit om någons affärs- eller driftförhållanden.

I det allmänna verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

27 § Polismyndighetens beslut i tillståndsärenden får överklagas hos sprängämnesinspektionen. Inspektionens beslut i ett överklagat ärende får inte överklagas.

Byggnadsnämndens beslut i tillståndsärenden får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut i sådana ärenden och sprängämnesinspektionens beslut i tillståndsärenden får överklagas hos kammarrätten.

Sprängämnesinspektionen har rätt att överklaga byggnadsnämndens beslut om tillstånd.

28 § Polismyndighetens och räddningsnämndens beslut i tillsynsärenden får överklagas hos sprängämnesinspektionen. Inspektionens beslut i ett överklagat ärende får inte överklagas.

Sprängämnesinspektionens beslut i tillsynsärenden och i övriga ärenden som inspektionen prövar som första instans får överklagas hos kammarrätten.

Beslut om föreskrifter som avses i 8 kap. regeringsformen och som har meddelats med stöd av bemyndigande enligt denna lag får inte överklagas.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989, då lagen (1975:69) om explosiva och brandfarliga varor skall upphöra att gälla.

2. Om det i lag eller annan författning hänvisas till bestämmelser som

ersätts genom bestämmelserna i den nya lagen, skall i stället de nya bestämmelserna tillämpas.

3. Ett beslut om föreskrifter, godkännande, tillstånd, medgivande eller undantag som har meddelats med stöd av äldre bestämmelser skall anses meddelat med stöd av motsvarande bestämmelser i denna lag, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver något annat.

4. Ett beslut om tillstånd som med stöd av äldre bestämmelser har meddelats att gälla tills vidare skall gälla i fem år från ikraftträdandet av denna lag. Ett sådant beslut skall dock alltid gälla i tio år från dagen för tillståndsbeslutet.

2 Förslag till

Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Prop. 1987/88:101

Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap. 7 §

Nuvarande lydelse enligt prop. 1986/87:151.

Sekretess gäller i verksamhet, som bedrivs av annan än statlig myndighet och som består i tillsyn eller stödverksamhet med avseende på näringslivet, för uppgift om

1. enskilda affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs,

2. andra ekonomiska eller personliga förhållanden för den, som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för tillsyns- eller stödverksamhet som avses i denna paragraf.

Motsvarande sekretess gäller hos kommunal myndighet i ärende om tillstånd till hantering av brandfarliga varor. Sekretess gäller dock inte beslut i sådant ärende.

Regeringen kan för särskilt fall förordna om undantag från sekretessen enligt första stycket 1, om den finner det vara av vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1988-02-26

Närvarande: f. d. justitierådet Erik Nyman, regeringsrådet Berglöf, justitierådet Lars K. Beckman.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 4 februari 1988 har regeringen på hemställan av statsrådet Peterson beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om brandfarliga och explosiva varor,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslaget under 2 har upprättats efter samråd med justitieministern.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Annika Marcus.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om brandfarliga och explosiva varor

8 §

Enligt första stycket skall den som hanterar brandfarliga eller explosiva varor i större mängd eller yrkesmässigt ha den kompetens eller tillgång till den kompetens som behövs med hänsyn till verksamhetens omfattning och varornas egenskaper. Om man bortser från rekvisitet "i större mängd" föreslås i lagtexten alltså en begränsning till hantering som är yrkesmässig. Avsikten torde emellertid vara att den verksamhet i vilken hanteringen ingår skall vara yrkesmässig. Däremot förefaller det naturligt att relatera kompetenskravet till hanteringens omfattning i stället för som föreslagits till verksamhetens omfattning. Lagrådet förordar på grund av det anförda att första stycket formuleras på följande sätt:

"Den som bedriver yrkesmässig verksamhet, i vilken ingår hantering av brandfarliga eller explosiva varor, skall ha den kompetens eller tillgång till den kompetens som behövs med hänsyn till hanteringens omfattning och varornas egenskaper. Detta gäller också den som hanterar brandfarliga eller explosiva varor i större mängd."

11 §

Enligt andra stycket får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att för hantering eller import av brandfarliga eller explosiva varor skall gälla annat särskilt villkor, om det behövs från brand- eller explosionssynpunkt. I motsats till första stycket omfattas alltså även import av brandfarliga varor. I remissprotokollet anges som exempel på användning av detta bemyndigande krav på anmälan hos berörd myndighet i fråga om vissa varor eller i fråga om visst innehav. En sådan anmälningskyldighet kommer normalt att ersätta krav på tillstånd enligt första stycket. Ett annat exempel på användning av bemyndigandet är krav på god-

kännande beträffande explosiv vara för att den skall få importeras eller hanteras.

Det föreslagna bemyndigandet bör formuleras så att det avser generella föreskrifter och inte villkor i enskilda fall. Lagrådet förordar att andra stycket formuleras på följande sätt:

”Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får om det behövs från brand- eller explosionssynpunkt meddela föreskrifter om att annat särskilt krav skall gälla för hantering eller import av brandfarliga eller explosiva varor.”

13 och 14 §§

Av paragraferna innehåller 13 § regler om tillståndsgivning och 14 § regler om tillståndsmyndigheter.

Lagrrådet vill till en början förorda att paragraferna får byta plats så att bestämmelsen om vilka myndigheter som får meddela tillstånd kommer före bestämmelsen om de regler myndigheterna skall ha att tillämpa i fråga om tillstånd.

Beträffande 14 § (13 § med lagrådets numrering) vill lagrådet i förenklande syfte föreslå att paragrafen redaktionellt ändras på följande sätt:

”Byggnadsnämnden prövar frågor om tillstånd beträffande brandfarliga varor. Polismyndigheten eller sprängämnesinspektionen prövar enligt vad regeringen närmare föreskriver frågor om tillstånd beträffande explosiva varor.”

Enligt 13 § i förslaget skall ett tillstånd begränsas till att avse viss tid. Tillståndsmyndigheten får också i samband med att tillstånd meddelas och under tillståndets giltighetstid förordna om sådana villkor som behövs från brand- eller explosionssynpunkt.

Att beslut om ändrade villkor för ett tillstånd skall kunna meddelas under tillståndets giltighetstid är betingat av att hänsyn måste tas till det behov av skydd mot brand eller explosion som vid varje tidpunkt är påkallat av omständigheterna. För innehavaren av ett tillstånd kan emellertid ett ändringsbeslut bli av ingripande betydelse och få ekonomiska verkningar. Det bör bl. a. med hänsyn härtill åligga tillståndsmyndigheten att vid meddelandet av ett tillstånd överväga vilka villkor som kan förutses vara erforderliga för den tillståndstid som bestäms och att ta in villkoren i beslutet.

Lagrrådet föreslår därför att 13 § i förslaget (14 § enligt lagrådets numrering) utformas på följande sätt:

”Tillstånd skall begränsas till viss tid och innehålla de villkor som kan förutses vara erforderliga från brand- och explosionssynpunkt under tillståndets giltighetstid.

Om det behövs från brand- och explosionssynpunkt får tillståndsmyndigheten under tillståndets giltighetstid föreskriva att nya eller ändrade villkor skall gälla för tillståndet.”

Enligt lagrådet bör också den återkallellesituation som har sin grund i att en tillståndshavare i något väsentligt avseende bryter mot en bestämmelse i lagen eller en föreskrift som meddelats med stöd av denna komma till direkt uttryck i paragrafen. Detta skulle bli fallet om denna förslagsvis gavs följande lydelse, varvid hänsyn tagits till att 13 § i förslaget motsvaras av 14 § enligt lagrådets numrering:

”Ett tillstånd får återkallas, om

1. bestämmelse i lagen eller föreskrift som meddelats med stöd av denna eller villkor som uppställts med stöd av 14 § i något väsentligt avseende inte iakttas, eller
2. det i annat fall är av väsentlig betydelse från brand- eller explosions-synpunkt.”

16 §

Paragrafen, som är avsedd att vara den grundläggande bestämmelsen om vilka myndigheter som skall utöva tillsynen inom den föreslagna lagens tillämpningsområde, har utformats som ett bemyndigande för regeringen att överlåta tillsynen åt myndighet eller kommun. Därmed kan inte av lagen utläsas var ansvaret för tillsynen i olika fall ligger. Inte minst med tanke på lagens karaktär av ramlagstiftning är det emellertid av betydelse såväl för dem som direkt berörs av regleringen på området som för allmänheten att uppgift om vilka myndigheter som utövar tillsynen lämnas i lagen.

Hur det är avsett att ansvaret för tillsynen skall vara fördelat på olika myndigheter beskrivs i den särskilda motiveringen. Vad som anges där bör i enlighet med det anförda också komma till uttryck i lagtexten. Vid utformningen av denna bör också beaktas att, enligt vad som upplysts vid föredragningen, vissa regler kommer att behövas för tillsynen inom försvarsmakten.

Med beaktande av det anförda skulle paragrafen förslagsvis kunna utformas på följande sätt:

”Sprängämnesinspektionen utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av denna lag samt de föreskrifter och villkor som meddelats med stöd av lagen.

På det lokala planet utövas tillsynen, om inte regeringen föreskriver annat, av kommunens räddningsnämnd i fråga om brandfarliga varor och av polismyndigheten i fråga om explosiva varor.”

18 §

I paragrafen finns angivet de tvångsåtgärder som en tillsynsmyndighet kan använda. Enligt första stycket får tillsynsmyndigheten meddela de förelägganden och förbud som behövs för att trygga efterlevnaden av lagens bestämmelser eller föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen. Ett beslut om föreläggande eller förbud får enligt andra stycket förenas med vite. Underlåter någon att vidta en åtgärd som åligger honom

får tillsynsmyndigheten enligt tredje stycket förordna om rättelse på hans bekostnad.

I lagrådsremissens specialmotivering anges att det ligger i sakens natur att en myndighet aldrig skall tillgripa mer omfattande tvångsåtgärder än som behövs i varje enskilt fall. Ett förordnande om rättelse på den felandes bekostnad bör därför aktualiseras först om det finns skäl att anta att föreläggande eller förbud, med eller utan vite, inte kommer att åtlydas eller att det inte skulle ske tillräckligt snabbt eller inte skulle leda till åsyftat resultat.

Lagrådet delar den uppfattning som kommit till uttryck i specialmotiveringen och som överensstämmer med den allmänt vedertagna uppfattningen att en myndighet inte skall tillgripa mer omfattande tvångsåtgärder än som erfordras. En återhållsamhet med förordnanden om rättelse på den felandes bekostnad vid åsidosättande av det som åligger honom enligt lag, föreskrift eller villkor återspeglas emellertid inte i den föreslagna lagtexten. Enligt lagrådets mening bör ett beslut om rättelseåtgärd på tillståndshavarens bekostnad utan föregående föreläggande få tillgripas endast om det föreligger särskild anledning att anta att tillståndshavaren inte kommer att åtlyda ett föreläggande eller förbud eller att det av särskilda skäl fordras att en åtgärd vidtas utan dröjsmål.

Lagrådet förordar att tredje stycket ges följande lydelse: "Om någon underlåter att iaktta vad som har angivits i ett föreläggande eller ett förbud enligt första stycket får en tillsynsmyndighet förordna om rättelse på hans bekostnad. Finns förutsättningar att meddela ett föreläggande eller förbud, får ett sådant förordnande ges utan att föreläggande eller förbud meddelats om tillsynsmyndigheten med hänsyn till risken för allvarliga skador eller av andra särskilda skäl finner att rättelse bör ske utan dröjsmål."

20 och 21 §§

I 20 och 21 §§ finns bestämmelser om finansiering av myndigheters verksamheter genom avgifter. Det anges i 20 § att kommunfullmäktige får föreskriva att avgift skall erläggas i ärende om tillstånd eller tillsyn, att kostnadsuttaget skall grundas på den s. k. självkostnadsprincipen och att fullmäktige beslutar om grunderna för beräkning av avgifterna. Vidare innehåller paragrafen regler om att avgift för tillstånd får tas ut i förskott. Regler om avgifter för statliga myndigheters verksamheter finns i 21 §.

Enligt lagrådets mening bör avsnittet om avgifter inledas med regler om avgifter för statliga myndigheters verksamheter. Såvitt avser avgifter för kommunala myndigheters verksamheter anser lagrådet att det endast bör föreskrivas att kommun skall meddela föreskrifter härom. Något behov av att uttryckligen framhålla nödvändigheten av att iaktta den s. k. självkostnadsprincipen kan inte anses föreligga.

Lagrådet anser att bestämmelserna om avgifter bör tas in i en paragraf, 20 §, och föreslår följande lydelse:

"Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter för statliga myndigheters verksamhet enligt denna lag. Kommunfullmäktige får meddela föreskrifter om sådana avgifter för kommunala myndigheters verksamhet."

Om, såsom lagrådet föreslagit, 20 och 21 §§ i förslaget sammanslås till en paragraf, bör förevarande paragraf bli ny 21 §.

Den ändring av ordningsföljden som lagrådet föreslagit beträffande 13 och 14 §§ i förslaget bör vidare föranleda att paragrafhänvisningen i första stycket 2. ändras till att avse "6–12 eller 14 §§".

Första stycket 3. bör för att bättre svara mot bestämmelsen i 17 § redaktionellt ändras på följande sätt:

"3. med uppsåt eller av oaktsamhet underlåter att efterkomma en begäran enligt 17 §."

Lagrådet föreslår vidare att andra stycket delas så att den första meningen blir ett nytt andra stycke och den andra meningen ett nytt tredje stycke i paragrafen.

Lagrådet föreslår slutligen att den lucka i paragrafföljden som uppkommer, om 20 och 21 §§ enligt lagrådets förslag slås samman till en paragraf, fylls ut på så sätt att det sista stycket i förevarande paragraf avskiljs som ny 22 §.

27 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av beslut i tillståndsärenden. Paragrafen skulle enligt lagrådets mening bli lättare att förstå om de tre tillståndsmyndigheterna – byggnadsnämnden, polismyndigheten och sprängämnesinspektionen – behandlades i var sitt stycke.

Lagrådet förordar att paragrafen får följande lydelse:

"Byggnadsnämndens beslut i tillståndsärenden får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsen beslut får överklagas hos kammarrätten. Sprängämnesinspektionen får överklaga byggnadsnämndens beslut om tillstånd.

Polismyndighetens beslut i tillståndsärenden får överklagas hos sprängämnesinspektionen. Inspektionens beslut får inte överklagas.

Sprängämnesinspektionens beslut i tillståndsärenden, som inspektionen har prövat som första instans, får överklagas hos kammarrätten."

29 § (av lagrådet föreslagen paragraf)

Beträffande förvaltningsbeslut gäller i allmänhet att de inte träder i tillämpning förrän de vunnit laga kraft. Den mot vilken beslutet riktar sig kan därvid åstadkomma att ikraftträdandet skjuts upp enbart genom att han anför besvär över beslutet. I åtskilliga specialförfattningar har emellertid meddelats bestämmelser om att myndighets beslut skall gälla med omedelbar verkan eller om att myndighet kan besluta om att dess beslut skall gå i omedelbar verkställighet.

Enligt lagrådets mening bör i beslut enligt det av lagrådet föreslagna 14 § andra stycket om nya eller ändrade villkor, enligt 15 § om återkallelse av tillstånd och enligt 18 § om föreläggande, förbud eller förordnande kunna förordas att beslutet skall lända till omedelbar cfterrättelse. Lagrådet förordar att det till förslaget fogas en ytterligare paragraf, 29 §, med följande lydelse:

”I beslut enligt 14 § andra stycket om nya eller ändrade villkor, enligt 15 § om återkallelse av tillstånd och enligt 18 § om föreläggande, förbud eller förordnande får förordnas att beslutet skall gälla med omedelbar verkan.”

Övergångsbestämmelserna

I punkt 4 i övergångsbestämmelserna föreskrivs att beslut om tillstånd som med stöd av äldre bestämmelser har meddelats att gälla tills vidare skall gälla i fem år från ikraftträdandet av den nya lagen, dock inte alltid i tio år från dagen för tillståndsbeslutet.

Enligt den nya lagen skall alla tillstånd tidsbegränsas. Äldre tillstånd kan däremot sakna sådan tidsbegränsning. Syftet med övergångsbestämmelsen anges i remissprotokollet vara att alla äldre tillstånd, som fortfarande krävs enligt den nya lagen, så småningom skall ersättas med tillstånd som har meddelats att gälla för viss tid.

Förslaget har den fördelen att myndigheterna inte behöver någon genomgång av äldre tillstånd. Gentemot tillståndshavarna framstår det emellertid enligt lagrådets mening som för ingripande att utan någon prövning av enskilda fall utsläcka giltigheten av äldre tillstånd. Lagrådet avstyrker därför den föreslagna övergångsbestämmelsen.

Lagrådet förordar en ordning med anmälningsskyldighet för innehavare av inte tidsbegränsade tillstånd. Om anmälningsskyldigheten inte iakttas möter det enligt lagrådets mening inte några betänkligheter att anse tillståndet förfallet. Fullgörs anmälningsskyldigheten kan tillståndsmyndigheten pröva enligt den nya lagen om tillståndet bör återkallas eller om nya eller ändrade villkor bör meddelas. Bestämmelsen kan förslagsvis ges följande lydelse:

”4. I fråga om tillstånd som enligt äldre bestämmelser har meddelats att gälla tills vidare får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldighet för tillståndshavaren att göra anmälan hos viss myndighet. Iaktas inte föreskriven anmälningsskyldighet skall tillståndet anses förfallet.”

Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Regeringens proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
1 Förslag till lag om brandfarliga och explosiva varor	2
2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen	7
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 mars 1988.	8
1 Inledning	8
2 Föredragandens överväganden och förslag	9
2.1 Allmänna utgångspunkter för ny lag om brandfarliga och explosiva varor	9
2.1.1 Gällande reglering och dess bakgrund	9
2.1.2 Utredarens uppdrag och förslag	11
2.1.3 Allmänt om mitt förslag	12
2.2 Den nya lagens syfte och uppbyggnad	13
2.3 Den nya lagens förhållande till annan lagstiftning	16
2.4 Den nya lagens tillämplighet	19
2.5 De grundläggande skyddsprinciperna	22
2.6 Den centrala myndighetens namn	24
2.7 Anslagsfrågor	25
3 Upprättade förslag	27
4 Specialmotivering	27
4.1 Lag om brandfarliga och explosiva varor	27
4.2 Lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)	45
5 Hemställan	45
6 Beslut	46

Bilagor

Bilaga 1	47
Bilaga 2	52
Bilaga 3	59
Bilaga 4	72
Bilaga 5	78